

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

У овом броју:

| Молитва Светом Сави | Петрова црква | Сваки хришћанин има одговорност за судбину света | 2017-ти Христов рођендан | Црквено благо | Трамп, православље, сенатори, Црна Гора | Косово је само нама приоритетан проблем | Свечовек – савршена лепота | Значај Старог Савеза за хришћанску теологију | Вазнесење Исаијино | Борци последњег позива | Срце Православља у далеком Онтарију |

Број 1197   Цена 90 динара   2,5 КМ   1. фебруар 2017. године

ISSN 0555-0114

9 770555 011004

Свети Владика Николај:
Молитва Светом Сави

Почетком 1945. године, Патријарх Гаврило Дожић и Епископ жички Николај Велимировић на своме путу за логор смрти Дахау, под јаком стражом, стигли су у Беч, где су задржани три недеље.

За то време, они су довођени недељом у Срpsку православну Цркву Светог Саве у Бечу, јер је непријатељ ипак толико био увиђаван, да им то није, као црквеним великодостојницима, ускратио.

И док су стражари шетали пред црквом или стајали у самој цркви, дотле је Епископ Николај, у олтару, на празним листовима светог Јеванђеља, гушећи се у сузама, написао три молитве (од којих једну Светом Сави). Објављено у: Владика Николај Велимировић, *Изabrana дела у 10 књига*, књига X, Глас Цркве, Ваљево, 1996.

Светитељу оче наш Са-
во, моли Бога за нас: да
се српски народ обожи,
сложи и умножи. – Ти који
си ангелски живео, апостол-
ски проповедао и мученички
се борио и страдао, чуј данас
усклике мале српске деце у
Отаџбини и по целом свету
која ти с љубављу певају:

Свети Саво Србе воли,
За Србе се Богу моли,
Српском роду даје крила,
Српску децу благосиља.

Па кад чујеш данас овакве
услике љубави деце српске
на обе хемисфере, испроси у
Христа Бога милост да се сви
Срби обоже, сложе и умноже.

Теби, духовниче, који си
био први уредитељ српске
цркве и ујединитељ српскога на-

рода, моле Ти се данас свештеници српски, измучени и напађени, по разореним храмовима и по спаљеним задужбинама Твојим, по опустошеним селима и опустелим градовима: не остави нас, оче наш духовни, но умоли благог Христа, да нам опрости немар наш и немоћ нашу те нас све обожује, сложи и умножи.

Теби који си благословио и крунисао прве краљеве српске у Жичи и који си на хришћанском темељу утврдио краљевину српску. Саво премудри, испроси опроштај и милост роду Твоме, те да се обожи, сложи и умножи.

Теби који си се после многотрудног живота упокојио пре 710 година, моле се безбројне матере српске над свежим гробовима својих синова и кћери: Саво Свети, родитељу наш духовни, моли Христа милостивога, да деца наша, покошена пре времена као неузрело жито, буду тамо где си Ти, у Небесној великој Србији, у рају радости, где се не зна за болест, муку и смрт, и да се преостатак

Св. Сава, фреска из манастира Студеница
(извор: Википедија)

Срба на земљи обожи, сложи и
умножи.

Теби који си био неустрашиви поборник правде Божије и добре воље међу људима и на родима и борац против сваке лажи и насиља, моле се данас српски војници и војеначалници: помози нам, Свети оче Саво, са свом Небесном Србијом, помози да истрајемо до краја на путу који води у живот вечни; коме си нас Ти као Христов ученик научио и помози да се сви Срби обоже, сложе и умноже.

Теби, народољупче, на данашњи Твој дан пева Ти похвале сав српски народ, потиштен, понижен, остављен од људи, неопран од крви своје, јерући у ранама по болницама и

тамницама, на згариштима својих домова, по горама и збеговима, по кулачама и пештерама уздиже Ти молитве: не заборави нас Саво, путеводитељу наш но испроси милост у Свевишњег Бога, да упокоји и прослави милионе новомученика вере Твоје и поштења Твога, браће и деце наше, а нас преостале на земљи да обожи, сложи и умножи.

Теби, Учитељу учитеља наших, Царе царева наших и Наставниче духовника наших, Племићу Христов, племенити Оче Саво, Украсе наш и лепото историје наше, ево и ми сабрани данас у овоме храму посвећеном Теби у овом великом светском граду нејаки и грешни, сиромашни у свему осим у гресима нашим, Теби ево уздижемо срца и молимо Ти се: као достојни и увенчани Светац наш моли са Пречистом Богородицом и свим Светим Христа Бога за нас да се обожимо, сложимо и умножимо. — Амин.

Извор: <http://vaznesenjeovcarbanja.blogspot.rs/>

ПРАВОСЛАВЉЕ 1197

2

Молитва Светом Сави

4

Петрова црква

З. Нешић

5

Активности Патријарха

6

**Разговор са
Епископом бачким Иринејем**
Сваки хришћанин има
одговорност за судбину света

12

**Разговор са
Матијом Бећковићем**
2017-ти Христов рођендан
Разговарала Славица Лазић

14

Дунав и Тиса
те њиховим очима гледају

16

Зашто је Радослав Грујић
куцао на врата Фон Рајсвица?

17

Црквено благо

18

Трамп, православље,
сенатори, Црна Гора
гр Александар Раковић

20

**Разговор са
Дарком Танасковићем**
Косово је само нама
приоритетан проблем

22

Беседа протојереја-ставрофора
Милутина Тимотијевића

24

Живот и рад Еп. Николаја (24)
Свечовек – савршена лепота
Радован Биговић

26

Значај Старог Савеза
за хришћанску теологију
Проф. др Родољуб Кубаћ

28

Вазнесење Исаијино
Проф. др Предраг Драгићинић

30

Борци последњег позива
Зорица Нешић и Снежана Круинковић

32

Срце Православља
у далеком Онтарију

34

О наказама и људима

35

Свет књиге

38

Наука, уметност, култура...

40

Кроз хришћански свет

42

Из живота Цркве

На насловној страни:
**Икона Светог Саве и Св. Симеона
Мироточивог, 17. век, Хиландар**
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презвiter др Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Круинковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презвiter др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двобој.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

**Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!**

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP;
авионом: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavska Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Преплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113
e-mail: pravoslavljje@spcrs – редакција
pretplata@spcrs – претплата
pravoslavljje.rs – www.pravoslavljje.rs
web:

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови
и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом:
Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 052/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије**

Графичка припрема овог, 1197. броја Православља, завршена је
у уторак, 24. јануара 2017. године у 15.00 часова, када је у
штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Црква Светих апостола Петра и Павла у Расу – Петрова црква

– једна од светиња страдалне Епархије рашко-призренске и косовско-метохијске –

Према легенди цркву је основао Тит, ученик и следбеник апостола Павла. Иако не постоје тачни подаци, време изградње цркве као православне светиње везује се за 9. век. Међутим, на основу ископина евидентно је да се на месту данашње цркве смењивао пагански храм, ранохришћански храм и средњовековна црква. У архитектонском склопу ове цркве сачувано је неколико епоха. На месту овог храма налазила се ранохришћанска богомоља, вероватно баптистеријум. Језгро данашње зграде чине управо остаци те најстарије грађевине. Ранохришћански објект подигнут је над илирским кнежевским тумулом, који је откривен 1957. године. Испод темеља садашње цркве, откривени су разни предмети од злата и ћилибара, као и остаци римских и словенских племића из 5. века пре нове ере што сведочи да је Црква Светог Петра и Павла најстарија сакрална грађевина на Балкану.

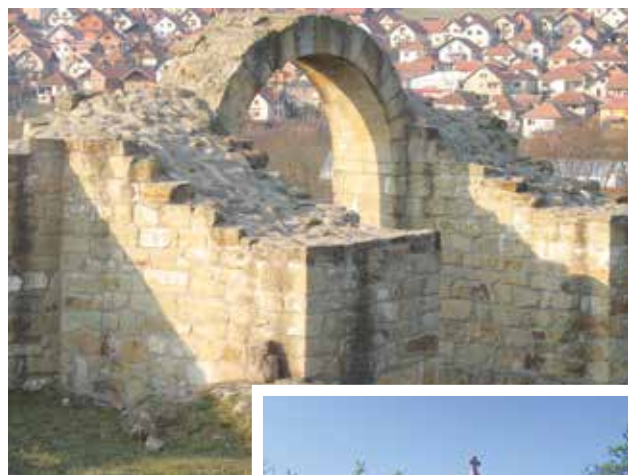
Ова црква је у време Немањића била седиште Рашке епископије која је обухватала читаву Србију, а о томе сведочи хрисовуља цара Василија II из 1020. у којој се она спомиње. У Цркви Св. апостола Петра и Павла Стефан Немања је поново крштен по православној обреду, јер га је пре тога отац Завида крстио по обичајима Римокатоличке вере, јер у то време у Дукљи (у коју су били протерани) није било православног свештенства. Овде се овај славни владар венчао са својом супругом Аном, овде је крстио сина Растка, а ту је и 1196. препустио владарски престо свом сину Стефану Првовенчаном, док су се он и његова супруга замонашили и добили име Симеон и Анастасија.

До 1954. све унутрашње површине цркве су биле покривене малтером. Радови из 1956. су открили 114 метара квадратних фресака које хронолошки сведоче о живој ликовној активности, а утврђено је да црква има четири слоја живописа из различитих периода. Најмлађе и најочуваније фреске потичу из 13. века, док је време израде старијих слојева тешко утврдити. Најстарији слој фресака највероватније потиче из друге половине 9. века.

Изузетне културно-историјске вредности овог споменика, његова загонетна архитектура необичног и јединственог просторног склопа, и фреске из разних епоха — чине Петрову цркву не само најстаријим

Црква Светих апостола Петра и Павла у Расу
(извор: Википедија)

српским православним храмом, него и једним од најзначајнијих сведочанстава о синтези уметности Истока и Запада. Управо због свега овога, Црква Светих апостола Петра и Павла уз комплекс Стари Рас, коме припадају и манастири:

Сопоћани и Ђурђеви Ступови, су од 1979. део УНЕСКО светског културног наслеђа.

З. Нешић

– Бадњи дан и Божић –

Бадње вече свечано је прославлено на платоу испред Спомен-храма Св. Саве на Врачару, где је празнично бденије служио Његова

Светост Патријарх српски Иринеј. Наложен је бадњак у присуству многобројног благочестивог народа српске престонице. Патријарх Српски је беседио испред Светосавске цркве и честитао верницима Бадњи дан и Божић речима: „Најрадоснији хришћански празник је Христово Рођење. Символ Бадњег дана и Божића је бадњак, најчешће храстово дрво, који су праоци узели као симбол своје вере, наде и очекивања, јер је храст јако дрво, које кад се наложи ствара велику топлоту у нашим домовима. Тако и Христос уласком у наше домове загрева наше срца и наше душе.“

Патријарх српски Иринеј началствовао је 7. јануара 2017, на радосни празник Рождества Господњег – Божић, Св. Арх. Литургијом у Саборном храму Св. архангела Михаила у Београду. Торжественем празничном богослужењу су, поред многобројног благочестивог народа, присуствовали председник Републике Србије Томислав Николић, престолонаследник Александар Карађорђевић са супругом, начелник Генералштаба ВС генерал Љубиша Диковић, министарка правде гђа Нела Кубуровић, саветник председника Владе Владимир Божовић, представници републичке и градске власти, апостолски нунције у Београду надбискуп Лучано Суријани, надбискуп београдски Станислав Хочевар, представници традиционалних Цркава и верских заједница, чланови дипломатског кора, као и личности из културног и јавног живота престонице. Божићну посланицу Патријарха Српског и свих Архијереја СПЦ прочитао је Епископ топлички Арсеније. Његовој Светости саслуживало је свештенство АЕМ, уз појање Првог београдског певачког друштва и Дечјег хора Саборног храма. Богослужење је директно преносио Јавни сервис РТС-а.

Са благословом Патријарха Иринеја, на позив братства Светосавског храма, у крипти Спомен-храма Св. Саве на Врачару у недељу, 15. јануара 2017. одржан је божићно-новогодишњи концерт Дечје црквено-певачке дружине „Бранко“ из Ниша са диригентом гђом

Јованом Микић. Концерту је присуствовао Патријарх, који је пре него што је постао Првојерарх Српске Цркве, био Владика

нишки и за време његовог столовања, пре 21 годину, основан је овај дечји хор. Патријарх је, не скривајући емоције, са посебном пажњом слушао малишане који су задивили многобројну публику у крипти храма. Заједно са члановима хора у Београд су стигли високопречасни и пречасни оци из Епархије нишке са својим породицама.

Све присутне је на почетку поздравио настојатељ храма, Епископ топлички Арсеније, викар Патријарха Српског, док је Светосавски дечји хор „Растко“ као гост, а уједно и домаћин, отворио концерт.

На крају бриљантног концерта, Његова Светост је све присутне благословио и нагласио да је хор „Бранко“ изузетан хор о чијем квалитету сведочи дугогодишњи труд, жртва, одрицање и напор како самих чланова деце тако и њихових родитеља, диригентата и ближих сарадника.

Дан и крсна слава Републике Српске

Патријарха српског Иринеја, 8. јануара 2017. испред Цркве Св. Тројице у Бања Луци дочекао је Епископ бањалучки Јефрем. Служена је Свечана доксологија којој су, поред више архијереја СПЦ и многобројног верног народа, присуствовали председник Републике Српске Милорад Додик, председник Народне скупштине Недељко Чубриловић и други званичници РС и Града Бања Луке.

Обележавање 9. јануара – Дана Републике Српске и њене крсне славе, Светог првомученика и архиђакона Стефана, почело је Св. Арх. Литургијом у Храму Христа Спаситеља у Бањалуци којом је началствовао Патријарх српски Иринеј. Саслуживали су П. Г. епископи: бањалучки Јефрем, звоничко-тузлански Хризостом, бихаћко-петровачки Атанасије и захумско-херцеговачки Григорије. Литургији су присуствовали председник РС Милорад Додик, престолонаследник Александар Карађорђевић са супругом, министри у Влади РС, представници политичког и јавног живота и многобројни верни народ.

Епископ бачки Иринеј:

Сваки хришћанин има одговорност за судбину света

– Сви заправо вапију за миром. Као да је свет дошао до тачке са које не ма повратка. Тога је, изгледа, свесна критична маса светског становништва, прво *еминентне* мањине, како Ортега и Гасет назива духовну и интелектуалну елиту, а онда и демос, народ широм света. Потом, уследиле су, на изненађење, па и запрепашћење естаблишмента у Европи, Америци и другде, одређене промене. Ми не можемо са сигурношћу тврдити куда ће те промене одвести свет. Али оне свакако буде наду, каже Епископ бачки Иринеј у интервју за божићни број *Печаша*, дат главном и одговорном уреднику г. Милораду Вучелићу

Дубокоуважени и поштовани Владико, када смо учили прошлог Божића разговарали, почетак нашег дијалога био је суморан и брижан, будући да се у том тренутку чинило да је велики светски сукоб безмало извештан. У години која је потом протекла доживели смо и нека изненађења. Чини се да су се у Европи, Америци и свету уопште догодили крупне политичке и друштвене промене и да сада нове геополитичке и друге прилике стварају битно измењен глобални амбијент – духовни, политички, цивилизацијски и културни. Можемо ли бити спокојни у уверењу да предстојећи Божић, за разлику од претходног, дочекујемо у бољим и срећнијим светским приликама? Сметмо ли се надати тој милости и добробити?

– Наши божићни разговори се, ево, претварају у леп обичај да се на крају календарске године присетимо свега онога што се збило, а што заслужује пажњу и захтева извесни коментар и објашњење. Да то опишемо латинском пословицом, заправо Овидијевим стихом: *Morem fecerat usus* (*упракса ствара обичај*). Морам рећи да заслугу за овај леп обичај имате искључиво Ви зато што Ваша дубокоумна питања нису плод само интелектуалне знатижеље и беспослице већ искреног и систематског промишљања које има за циљ да Вашим читаоцима – али и широј јавности – пажњу, иначе раслабљену обиљем полусловесних и бесловесних садржаја, усмери на оно најбитније у друштвеном, политичком, културном, па и црквеном животу нашег народа. Озбиљност, добронамерност и истинољубивост Ваших питања приморавају и моју маленкост да настојим да, сходно својим ограниченим могућностима, допринесем објашњавању или расветљавању појединих догађања и кретања која су заокупљала нашу пажњу у протеклом периоду.

Прво питање се односи на данашњицу, још прецизније – на историјски тренутак у коме се дешавају промене на светској сцени. Оно се тиче свакодневног живота и буквално опстанка сваког човека и људске заједнице која, уверен сам, вапи за одговором. Питање нас наводи на терен политичких прогноза који бих најрадије избегао, не само зато што су се на овом пољу у протеклој години обрукали и светски експерти већ зато што мени као монаху и епископу то и не припада. На дубљој равни

Ваше питање је, међутим, начелније, свевремено, и погађа суштински однос појединца према животним околностима, поготову у време egzистенцијалних криза: питање смисла, питање могућности животног оптимизма и у најтежим приликама.

Елем, светске прилике су такве какве су. Можда се у кондензованом виду препознају у две–три сцене апокалиптичног ријалити програма, које се врте на телевизијским и компјутерским екранима широм света: отац и мајка опасују експлозивом кћери од седам и девет година и шаљу их у смрт; тешки камион гази десетине невиних на божићном сајму; младић хладнокрвно пуца у леђа човеку на изложби. Невидљиви демонски покретачи таквих невероватних злочина, које сигурно не видимо само у радикализованом исламу, заправо желе да сви људи живе у страху.

Али међу најчешћим порукама у Светом Писму јесте следећа: *Не бој се и не плаши се!* Бог их у историји спасења људског рода упућује безброј пута, у најразличитијим околностима било личних, приватних искушења било када су у опасности племе, на или цео народ. Бог увек понавља: *Не бој се и на плаши се*, а често наставља речима: *Јер ја сам Бог твој; укрепићу те и помоћи ћу ти*. Коначни, пак, одговор и кључ живота налазимо у речима које је Христос упутио ученицима, предсказавши им сопствено страдање: „Ово сам вам казао да у мени мир имате. У свету ћете имати жалост; али не бојте се, ја сам победио свет“ (Јов. 16, 33). Стога нада у милост и добробит о којој говорите, нада у мир коме се заједно са свима надате, не зависи од историјског тренутка и променљивих околности него од чињенице да је Христос победио свет. У духу поменутих речи Господњих ми и данас отклањамо сенку страха са наших живота и припремамо се да прославимо празник доласка на свет Богомладенца Христа, чије име је и Емануил, које и значи Бог је са нама.

Са таквом вером и надом да је Бог са нама, са радошћу понављамо молитвене речи: *Слава на висини Боју и на земљи мир, међу људима добра воља!*

Равнотежа у свету постепено се враћа, јер су покушаји успостављања униполарног поретка практично пропали, примећују неки најутицајнији и најмоћнији светски државници. Верујући у дух ове промене, руски председник

Владимир Путин готово литерарно надахнуто и сликовито каже: „Ми већ живимо у другој димензији!“ Да ли су реалне или пак преурањене наде да је ново, и у овом смислу изгледније и мирније, доба већ наступило?

– У духу стихова поменуте божјиње химне ми се морамо молити да наде у мир постану реалност и веровати да ће нас Господ благословити мирнијим периодом историје. Наш народ, прва жртва униполарног поретка, претрпео је бруталност и обесправљеност, до тада без преседана у новијој историји. Наш отпор је уједно био и први одговор на култ силе и насиља, прво противљење, које је отворило прву пукотину униполарног света који се наметао. Без непотребног хвалисања и пагубног самозадовољства, коме смо ми иначе склони, можемо рећи да се та пукотина стварала управо у односу на нас или на нама, свеједно. Последњих година, још страшније, трпе и други, муслимани и хришћани, на Блиском Истоку, али и у Африци. Сада страдају и Европљани. Сви заправо вапију за миром. Као да је свет дошао до тачке са које нема повратка. Тога је, изгледа, свесна критична маса светског становништва, прво *еминентне* мањине, како Ортега и Гасет назива духовну и интелектуалну елиту, а онда и демос, народ широм света. Потом, уследиле су, на изненађење, па и запрепашћење естаблишмента у Европи, Америци и другде, одређене промене. Ми не можемо са сигурношћу тврдити куда ће те промене одвести свет. Али оне свакако буде наду. Конкретно, заиста охрабрује најава политике новог председника САД да Русију не види као претњу, односно као противника. Али, истовремено онеспокојава намера да се настави трка у нуклеарном наоружавању.

Али дозволите ми још и ово: оно што називамо униполарношћу или новим светским поретком заправо је многоглаво зло које настоји да обухвати све области живота. У томе успева до те мере да не само што деформише природне моделе живота, са тежњом да ишчезну брак, породица, нација, чак и полно одређење, него уобличава и до присиле намеће нове моделе, нове структуре друштва и нове заједнице, утемељене на новим, извитопереним стандардима и правилима. Промена политичких односа у свету још не значи укидање услова који су тај поредак (читај: беспоредак) створили, а још мање брисање оних ефеката које је он створио.

Можда ћу употребити прејак израз ако кажем да ми је било занимљиво да посматрам очај који је показивала бирократизована политичка и медијска псеудоелита у судару са демократском вољом Британаца, а још више приликом избора новог председника САД.

Дужан сам овде да напоменем да, упркос санкцијама и недаћама које смо трпели, не треба да ликујемо због кризе Европске Уније која је заправо почела још доношењем њеног Устава, конститутивног акта у коме је свесно занемарен хришћански темељ старог континента. У том смислу, пре треба да се надамо да ће будућа европска елита, враћајући се хришћанским коренима и наслеђу, успети да дефинише и нову политику која ће имати у виду целокупност континента, а везивно ткиво неће бити само евро. Видећемо да ли ће, после промена „преко Велике बारे“, у текућој деценији уследити и смена „елита“ у Европи.

Одмереним и уздржаним, али садржајним и прецизним, одговорима у интервјуима датим „Печату“ показали сте свестрано познавање укупних прилика и сложене стварности нашег времена, као и способност луцидног тумачења

садашњих дешавања, унеколико и предвиђања и пројављивања предстојећих догађања. С обзиром на ово искуство, питам Вас, као епископа и као интелектуалца: шта у свету актуелних геополитичких „тектонских“ промена може од будућности да очекује наш народ? Хоћемо ли се, суочени с новим околностима, које за нас не морају бити мање бруталне и тешке од претходних, сналажити стретније и усмеравати мудрије? Има ли управљачка елита српског народа снаге и памети за праве изборе на раскршћу на које смо управо ступили?

– У основи, констатације које сте изнели више су плод нашег дугогодишњег пријатељства и Ваше нимало критичке благонаклоности према мени него плод реалности. Лично могу да потврдим само део у коме се констатује да сам епископ Цркве Христове. Питање имплицира оцену актуелне спољне политике Владе Србије. Непотребно је истицати сложеност, а сада и променљивост спољнополитичких околности у којима се држава Србија и српски народ у целини налазе. Посебно имам у виду Републику Српску, Косово и Метохију, тежак положај Срба у Хрватској, ништа мање незавидан у Црној Гори. У складу са информацијама којима располажем, а свакако су непотпуне, мишљења сам да, у спољнополитичком домену, премијер и Влада Србије воде политику која сагледава и штити актуелне и будуће интересе и положај целог српског народа.

Годину 2016. обележили су епохално значајни догађаји везани за хришћанство, за Цркву и, посебно, за Православље. Одиграо се историјски сусрет руског патријарха и папе у Хавани, одржан је светправославни скуп на Криту, председник Путин је посетио Свету Гору, а велики притисак на православне, најпре на Руску, па на Српску Цркву, настаљен је. Шта бисте од поменутих збивања, духа и чињеница који су их обележили, издвојили као важно и пресудно, вредно памћења или пак заборавља, добро и мање добро за даљу судбину Православља, али и Цркве уопште?

– Три догађаја које сте навели другачији су по програму, садржају и циљевима и сваки има различито место у историји Цркве, историји спасења. Ниједан од њих неће пасти у заборав, али њихов допринос остварењу Божјег плана о спасењу човека и творевине и њихов утицај на потоња покољења биће различит, већи или мањи, зависно од тога у којој мери ће бити остварен потенцијал који су ти догађаји носили.

Сусрет руског патријарха Кирила и папе Фрање у Хавани није без разлога назван „миленијумским“. Сам догађај, дух и садржај разговора два црквена поглавара, као и декларација која је том приликом потписана, заслужују највећу пажњу. „Захваљујемо Богу за обнављање хришћанске вере без преседана које се дешава данас у Русији и у многим земљама Источне Европе, где су деценијама господарили атеистички режими“ – каже се, између осталог, у тексту те декларације. Како би ваљало разумети у овој прилици и наглашену поруку руског патријарха и папе да „Православна и Католичка Црква могу активно да раде заједно“? Колико „активно“ и колико „заједно“?

– Фебруарски сусрет патријарха Кирила и папе Фрање на Куби заиста је епохалан догађај, миленијумски – већ самом чињеницом да је први у историји. Никада до тада нису се сусрели римски папа и московски патријарх. У заједничкој изјави или декларацији њих двојица су дала одговор на Ваше питање: „Ми желимо да удружимо своје напоре ради сведочења о Јеванђељу Христовом и о заједничком наслеђу Цркве првог миленијума

тако што ћемо заједно одговарати на изазове савременог света. Православни и католици су дужни да науче да пружају једногласно сведочење истине у областима у којима је то могуће и нужно (моје подвлачење). Људска цивилизација је ушла у период епохалних промена. Хришћанска савест и пастирска одговорност не дозвољавају нам да останемо равнодушни пред изазовима који изискују заједнички одговор“ (опет моје подвлачење).

Нема сумње да патријарх Кирил и папа Фрања по свему припадају већ поменути *еминентним мањинама*, личностима које имају духовну снагу, знање, одговорност, храброст за компромисе, способност да, следећи сопствену традицију, понуде савременој цивилизацији одговоре на најтежа питања, за добро хришћанства, али и света у целини. Уверен сам да је нужно да у духу сведочења о Јеванђељу Христовом пред изазовима савременог света, који заиста захтевају заједнички одговор, у оквиру сопствених могућности следимо начела која су поставила двојица јерараха на Куби.

У том смислу доживљавам и сусрет са папом Фрањом и другим представницима Римске Цркве који је делегација наше Цркве имала почетком године, у коме сам и сам, заједно са митрополитом Амфилохијем и нашим угледним интелектуалцем, амбасадором др Дарком Танасковићем, учествовао. Могу да посведочим да смо водили разговоре које можемо описати једноставно као истиновање у љубави. Полазна и завршна поента читавог сусрета била је да искрени дијалог и међуцрквена сарадња на пољу сведочења и објављивања јеванђелских начела и вредности представља и категорички императив нашега времена.

Не само у Хавани већ и много пута потом поменуто је, не без забринутости, да „Цркве имају велику одговорност за будућност хришћанства и будућност цивилизације“. Пажњу заслужује управо ово повезивање појмова хришћанства и цивилизације, њихово преплитање у судбинској међузависности у будућности. Може ли се закључити да је за опстанак цивилизације у којој живимо хришћанство пресудно? Поготово ако се има у виду да многи веома моћни центри одлучивања и управљања савременим светом јавно оглашавају да им је овакав „модус“ размишљања и просуђивања далеко, будући да хришћанство не уочавају као битан фактор напретка глобалног друштва. Како коментаришете ову противречност и њоме подразумеван тињајући, па и претећи, антагонизам „духа времена“?

– Не ради се о спорадичној констатацији него о постојаном уверењу, односно о вери нас хришћана. То уверење у нашу одговорност за судбину света засновано је, између осталог, на Христовом божанском идентитету израженом речима: „Ја сам Алфа и Омега, Почетак и Свршетак“ (Откр. 21, 6). Нашу, пак, улогу, односно улогу и одговорност сваког хришћанина, препознајемо такође у Христовим речима: „Ви сте со земљи; ако со обљутави, чиме ће се осолити? Она већ неће бити ни за шта осим да се проспе напоље и да је људи погазе“ (Мат. 5, 13).

Стога сваки хришћанин, пре других људи, има различиту одговорност за судбину света и будућност цивилизације. Да ли је та одговорност већа или мања, зависи од духовних дарова, од службе у Цркви коју има. Али нема сумње да је свако има.

Свако, пре свега, треба да води рачуна о сопственом животу и спасењу и о животу својих ближњих. Да његова сопствена вера не обљутави. Да према сваком створењу и према природи поступа са љубављу. То је довољно. Знате, многи речи апостола Павла: „Ако страда један уд, с њим страдају сви удови; а ако се један уд про-

славља, с њим се радују сви удови“ (II Кор. 12, 26) доживљавају као неку далеку мистичну слику, а ради се о једноставној истини. Све је у свету и у природи међузависно. Отуд је и одговорност хришћана за свет највећа. Други не мисле тако. Али, ни то није нешто ново.

Када данас Православље (посебно у изјавама мислилаца Руске Цркве) себе јавно дефинише као „утемељивача и заштитника цивилизације која је алтернатива западном свету“, колико је ова порука разумљива и привлачна духовној деци нашег времена? Чини се да овакву „алтернативу западном свету“ и многи у Србији не би баш радосно поздравили, односно да не постоји стварно разумевање њеног смисла и значаја. Колико и шта наша Црква чини да ову идеју, макар у њеном „разблаженом“ виду, приближи и објасни својим верницима, али не и само њима?

– Хришћанство, односно Православље као најстарије и најаутентичније сведочење Христовог учења, одувек је било алтернатива духу времена. Уколико, ипак, не одбацујући неке вредности западне цивилизације, чији смо део у много чему, ствари поставимо антагонистички, као што сте их Ви поставили, морамо дефинисати упоришну тачку за овакво тврђење. Шта је, дакле, то чему је Православље алтернатива или чему треба да буде алтернатива? То можемо да препознамо у такозваним Хајековим постулатима. Наиме, Фридрих Хајек, један од најуглашенијих економиста и политичких философа модерног доба, 1974. године, примајући Нобелову награду за економију, рекао је: „Финансијска контрола није контрола само једног сектора људског живота. Она чини контролу средстава потребних за све наше циљеве. А онај који поседује јединствену контролу ових средстава одлучује који циљеви ће да буду олакшани, које вредности треба да се сматрају вишим, а које нижим – укратко, у шта људи треба да верују и за које циљеве треба да се боре.“ Чини ми се да је он изрекао кондензовано Вјерују модерног економског и друштвеног „духа времена“, заправо тоталитаризма глобалног поретка. На жалост, овај Хајеков програмски циљ у великој мери је остварен. Веома мали број људи контролише светску економију, у том циљу одређује вредности и намеће у шта људи треба да верују. Шта Православне Цркве – Српска, Руска, било која, а верујем и Римокатоличка Црква и неке од протестантских деноминација – одувек нуде људима и свету, наспрот ропству модерног духа времена дефинисаног у Хајековом учењу, спроведеном у пракси? Нуде слободу. Слободу исказану речима апостола Павла: „Стојте у слободи којом нас Христос ослободи, и не дајте се у јарам ропства ухватити“ (Гал. 5, 1). Модерно ропство, у коме се налази читав свет, опасније је, пагубније, од било чије окупације. Верујем да хришћански, пре свих православни свет и по духовном капацитету најмоћнија Руска Црква, црпећи искуство из аскетске традиције Православља, може да изнађе делатан, животни одговор на овај највећи изазов.

Притисак Запада на Православље је дуготрајан, изузетно снажан и нимало пријатељски. О неким димензијама истог могли смо се уверити током припрема историјског Светправославног сабора на Криту, а потом и током Сабора, којем је претходила, такође историјска, посета председника Путина Светој Гори. У симболичној равни посета Светој Гори била је догађај без преседана, не само због чињенице да су први пут у историји Русије председник и патријарх били заједно у молитви на Светој Гори, и да је Путину било дозвољено да заузме место које је раније би-

ло предвиђено само за византијске цареve. Како тумачите ова догађања, шта учавате као најзначајније у њима?

– Познато је да је председник Путин верник и, куд год да иде, походи православне светиње. Света Гора је духовни светионик свих православних народа и заиста је значајно што су у овој поклоничкој посети заједно били председник Путин и патријарх Кирил. Тиме су манифестовали садејствену животну заинтересованост како за духовни напредак сопствене земље и Цркве тако и за духовни напредак свих православних народа. Реформе које председник Путин уводи у својој земљи по угледу на Столипина, борећи се против неолибералног капитализма, изазивају несумњиве симпатије код православних верника, па тако и код светогорских отаца. Из тих разлога, чини ми се, указана му је симболична част коју сте поменули. Лично, не доживљавам Путина као византијског василевса. Он је модеран политичар који тражи решења о којима смо говорили малочас.

Свеправославни сабор на Криту, не само због изостанка представника неких Цркава, а међу њима и Руске Цркве, изазвао је многе недоумице, па и теолошке расправе. Шта је одлучило да Српска Православна Црква, која је најпре најавила да неће учествовати, присуствује том сабору? Да ли се нешто постигло, или вредно добило и показало, одласком на Крит?

– По потенцијалу најзначајнији или заиста епохално значајан требало је да буде скуп на Криту сазван као Свети и Велики Сабор Православне Цркве. Ви сте га именovali свеправославним скупом, али он, нажалост, није био свеправославан. Као што је познато, одсуствовале су четири Цркве, четири Патријаршије: Антиохијска, Руска, Грузијска и Бугарска. Чак и занемарујући принципијелност разлога за њихово неучествовање, морамо закључити да је без особених искустава, на пример, древне Цркве Антиохије у којој је настала сама реч хришћанин, или Руске Цркве која има преко три стотине епархија, у раду скупа на Криту ипак био заступљен мањи део православне икумене. Московска Патријаршија има седам православних универзитета, пет духовних академија, педесет и две духовне семинарије, тридесет и седам духовних школа, више од осам стотина манастира, чијег је духовног и богословског искуства и знања било лишено критско сабрање. Да не изоставимо Бугарску Цркву са којом делимо слична историјска искуства, а поготову Грузијску Патријаршију која такође баштини хришћанство још из апостолског доба. Српски епископи су, махом, током дискусија настојали да износе ставове који су израз васељенског Православља, уверен сам, не претенциозно, имајући у виду и одсутне Цркве. Мој лични допринос, уколико га је уопште било, дефинисан је оквиром задатим претходним одлукама Светог Сабора и Светог Синода, а превасходно послушношћу Цркви и нашем Патријарху. Треба истаћи да је у већини докумената усвојених летос на Криту, ипак, снажно потврђен православни етос у данашње време. У документима који се тичу брака и биоетичких проблема потврђене су темељне антрополошке истине и учења Цркве којима је кроз историју чувана и очувана људска егзистенција. Те истине ће Црква и убудуће чувати као највећу светињу. У другим, пак, питањима није постигнут консензус, чак ни на тако редукованом сабору. Ако реално посматрамо, критско сабрање је ипак било много више од обичне међуправославне конференције, како поједини критичари тврде, али, нажалост, и много мање од Светог и Великог свеправославног Сабора.

Руски патријарх Кирил, поглавар чија се огромна моћ ушли наглашава опаском да је „патријарх који држи у својим рукама нуклеарни ковчежић“, јавно изражава уверење да се секуларна Европа све више удаљава од својих хришћанских корена. „Хришћанство је угрожено не само на Блиском Истоку, где је ситуација алармантна, већ и у Европи“, сматра он. Србији и њеној јавности, којој се неуморно доцира и сугерише да је „европска будућност“, односно тежња за интеграцијом у простор Европске уније, једина идеја вредна живљења, информације о овој димензији Старог континента несумњиво могу бити интересантне и вредне промишљања!

– Не мислим да је шала о руском патријарху „који држи у својим рукама нуклеарни ковчежић“ довољно умесна. Пре ће бити да може да збуди непућене. У некој мери већ сам Вам одговорио на ово питање. Идеја о слози европских народа – можда онаквој како су је видели Кант, Шилер, Бетовен, Аденауер – јесте племенита идеја и не треба је одбацивати. Истини за вољу, владајуће и већинско мишљење код нас није еврофанатично. Није ни еврофобично него је опрезно и уравнотежено. Већ сам рекао да је криза Европске уније почела 2003. године, када конститутивним актом није дефинисана као заједница вредности него као економски простор са заједничким законима и институцијама. Тада је саму себе дефинисала као постхришћанску, а европске вредности, укључујући и људска права о којима говоре као о некакој мантри, изгубиле су своју основу. Тамошњим теоретичарима није јасно ни да ли се ради о заједници нација или заједници грађана. Европска унија није, дакле, дефинисала ни свој унутарњи идентитет. Одговор им даје патријарх Кирил: „Хришћанство је формирало основу европских вредности и идеја. Ван хришћанске традиције немогуће је стићи до сазнања о унутрашњим покретачким механизмима друштвеног и културног развоја овог региона код народа који га насељавају. Ниједан наредни степен у грађењу наше заједничке куће не може да буде достигнут без ослонаца на хришћанске вредности“. И још један став патријарха Кирила о европским интеграцијама: „Наша Црква не треба да буде спољни посматрач процеса европских интеграција. Ми смо убеђени да православна традиција треба да да властити допринос развоју простора уједињене Европе. Православни народи очекују да за своју спремност да учествују у развоју европских интеграција западни свет буде отворен за прихватање вредности које се налазе у традицији источних хришћана“. Ни мање ни више. Чини ми се да овакав став интуитивно има и актуелна српска политика.

Извесно је да на верски идентитет Европе и данас и деценијама уназад, огроман утицај имају миграције. Европа је управо због миграција одавно промењена, и то је утисак који не потврђују само експерти и упућенији посматрачи. Шта се може очекивати, како ће, према Вашем виђењу, овај процес надале тећи?

– Одговор нам је, дубоко загладан у историјску судбину српског народа, дао Милош Црњански: „Било је сеоба и биће их вечно, као и порођаја, који ће се наставити. Има сеоба. Смрти нема!“ У праву је Монтескје када тврди да миграције нарушавају аксиоматику политичког живота. У савремено доба више него брутално. Не знам како ће овај актуелни процес надале тећи. Надамо се и молимо да промене на светској сцени донесу мир Блиском Истоку. Патријарси Вартоломеј и Кирил, папа Фрања и многе друге значајне личности хришћанског света апелују на хришћанску самилост и помоћ избеглицама.

Наш народ најбоље зна шта је избеглиштво, шта значи напусти своје огњиште. Сећате се пред какав је страхан избор био стављен Сократ: да напусти свој полис или да попије кукуту. Исход је познат. Најважније је бити хришћанин према тим невољницима, помоћи колико је могуће. Све друго је мање важно.

У односу на поменути европски друштвени, духовни и религиозни дискурс упадљива се разлика уочава у савременој Русији. Међу експертима се истичу и мишљења попут овог: „У Русији се услед вакуума насталог рушењем комунизма створила идеолошка празнина коју је попунило Православље.“ Иако није експерт, али јесте тенденциозни политичар, па и политикант, са овом констатацијом се унеколико слаже и Карл Билт када тврди да је „инспирација којом се руководи Путин уствари идеологија Православне Цркве“. Како коментаришете ова запажања? И да ли се за Србију може рећи да у том смислу показује некакву тежњу ка „потпуњавању идеолошке празнине“, или пак усмереност на приближавање неком идеолошком и духовном кругу?

– Не верујем да господин Карл Билт ишта зна о Православљу, а још мање о савременој дубинској психологији, по којој човек осведочено носи у себи национално несвесно, индивидуално несвесно и породично несвесно. Православље не попуњава никакав празан простор. Празан простор стварају пустошеће идеологије и различити изми. Путин је, колико знам, надахнут Столипиновим реформама, а не некаквом православном идеологијом. Карл Билт несумњиво не разуме процесе. У Србији се не ради о „потпуњавању“ идеолошке празнине. Идеологија је страна Цркви јер је Црква „дух и живот“, облагодатељна стварност, видљиво присуство метаисторије у историји, предукус Царства Божјег и цивилизација љубави овде и сада. Иначе, мислим да ће и цитирани „велеумни“ господин ускоро нестати са јавне сцене.

Колико је значајно што је Његова Светост Патријарх васељенски Вартоломеј служио помен јасеновачким жртвама?

– И догађај о коме говорите имао је историјски карактер: служба у Јасеновцу пре свега, а затим и посета Хрватској у целини, нашим тамошњим епархијама и верном народу, разговори са званичницима исто тако. Митрополија загребачко-љубљанска са осталим нашим епархијама на тлу Хрватске, како је истакао митрополит Порфирије, први пут у историји Хрватске доживела је такав благослов – да у својој средини поздравља првога по реду, по части и по одговорности епископа православне васељене. Сам дочек на загребачком аеродрому, као и све друге манифестације духовне природе, били су изузетни по карактеру и организацији. Замислите: српски патријарх, епископи и свештеници, поводом седамдесет и пете годишњице страхотног страдања у Јасеновцу, на аеродрому у Загребу свечано дочекују Васељенског Патријарха са пратњом! Све што се у тих неколико септембарских дана догодило одраз је зрелости месне Цркве и нове перспективе живота која се отвара православнима у Хрватској, као и искрене очинске љубави патријарха Вартоломеја према нашој Цркви и нашем народу.

Мислим да је прилика да подсетим на речи које је изговорио том приликом: „Са посебним узбуђењем долазимо данас у Загреб, у намери да ми, Мајка Црква Константинопољска и сестринска Српска Православна Црква, одамо почаст и изразимо поштовање православним новомученицима, прослављеним у овим крајевима за време нацистичког тоталитаризма. Посебно је данас актуелно сећање на новомученике и на поруку коју они нама упућују. Ови нови мученици Божји, пострадали у Јасеновцу, представљају, кроз векове, трајно сведочанство и пример тр-

пљења за све хришћане, ма где се они налазили. Кроз све векове удео Православне Цркве био је крст страдања. Ако погледамо у историју православних народа, констатоваћемо да су свагда пролазили испод мача страдања и мучеништва. Свагда су трпели гоњења, неправде и мученички су страдали. Приликом обележавања ове годишњице сећања на новомученике, дужни смо да нагласимо животом проверено искуство Васељенске Патријаршије и свих њених изданака, Православних Цркава широм света, да крст у очима многих изгледа као пораз и немоћ. За нас, међутим, крст представља доказ исправности нашег пута. Он је трофеј победе и знак тријумфа. Он је красота наше Православне Цркве и зато се, величанствен, уздиже на врху иконостаса храмова, господарећи њима. Имајући трајни доживљај крста, дошли смо из Константинопоља да, заједно са вама, искажемо поштовање свештеном спомену светих синова и кћери Српске Православне Цркве који мученички положише своје животе у Јасеновцу, поводом седамдесет и пете годишњице почетка функционисања ужасног комплекса концентрационих логора, тога споменика ужаса и мржње, који је, међутим, сила Крста и благодат Васкрсења претворила у споменик победе живота над смрћу, љубави над мржњом и светлости над тамом“.

За Римокатоличку Цркву у Хрвата, али и већину хрватског народа, уз прећутну сагласност Ватикана, кардинал Степинац је светац. Каква је сврха настојања Српске Православне Цркве да Римокатоличку Цркву и Хрвате разувери и увери да Степинац није светац и да га не треба канонизовати?

– Пре свега, кардинал Степинац није канонизован, није проглашен за светог. Сам папа Фрања је претходно означио холокауст за „срамоту човечанства“. Његова Светост патријарх Ириније је, уз пуну сагласност свих чланова Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве, као своју личну обавезу и потребу осећао да папу римског треба упознати са оним што се еуфемистички назива „многобројним контроверзама“ везаним за Степинчево деловање у НДХ и са тиме како би православни Срби који живе на територији данашње Хрватске и другде где је живо сећање на геноцид, као и православни хришћани широм света, доживели одлуку о његовој канонизацији. Поштујући и тумачећи дух и слово поруке папе Фрање и патријарха Кирила, порукa које је папа упућивао заједно са патријархом цариградским и низа сличних папних изјава, слажем се у потпуности са речима нашег патријарха да је време да неко кога једна Црква проглашава светим буде као такав прихваћен од свих хришћана или бар прихватљив за њих.

На крају крајева, сам римски епископ је донео одлуку о формирању и раду Комисије Хрватске бискупске конференције и Српске Православне Цркве по овом питању, што смо ми са захвалношћу и задовољством прихватили. Ми се не бавимо никаквим разуверавањем ни доцирањем: једноставно износимо историјску истину и тако сведочимо Христа Који је Истина, Пут и Живот. Наши историчари као стручни саветници (консултан-ти) пружају драгоцену и незаменљиву помоћ нашем делу Комисије. Њихово познавање историјских чињеница, научна акрибија и хришћанска и људска савесност мене лично задивљују. Ми дакле, у име наше свете Цркве, и овом приликом, у дијалогу који се води у коректној атмосфери, без тешких речи, радимо оно што је наша обавеза. Одлуку о Степинцу, – чија канонизација је спорна, то не треба заборавити, и за многе католике, па и за један број хрватских католика, – каква год да буде, а ми се надамо да ће бити заснована на јеванђелским начелима и историјској

истини, донеће папа Фрања, коначна инстанца за сва питања у Римокатоличкој Цркви.

Докле се стигло с разговорима о канонизацији Степинца, и шта очекујете да ће уследити после ових последњих разговора?

– Кроз званична саопштења јавност је упозната са радом Мешовите комисије. Договор је да више од тога не износимо у јавност док се рад Комисије не оконча. Наша страна се тога држи дословно, колеге из Хрватске делимично. Ја такође поштујем договорено.

Били сте с патријархом Иринејем у Русији на обележавању седамдесетог рођендана Његове Светости Патријарха московског и све Русије Кирила. Какви су данас односи Српске Цркве са Руском Црквом?

– Сусрет у Москви је био ретко свечан, у правом смислу торжествени догађај, вредан памћења. Прослава Патријарховог личног животног јубилеја била је у исто време и неформално свеправославно сабрање. Присутно је било седам поглавара Православних Цркава и најугледнији архијереји данашњег Православља, заједно са многобројним руским архијерејима, игуманима, свештенством, монаштвом и хиљадама верних. Да се којим случајем у Храму Христа Спаситеља у Москви нашао неки незнабожац, – попут изасланика светог кнеза Владимира Кијевског који су се пре десет векова нашли на патријарашкој Литургији у Цариграду, – не би знао да ли је на небу или на земљи. Наш Патријарх, изражавајући саборни глас и осећање српског народа, том приликом је на језгровит начин описао односе Српске Цркве са Руском Црквом, рекавши да осећа да се налази у кући свога брата, тако да није у гостима: примају нас отворена срца, као своје рођене, са дирљивом љубављу, а кад нам помажу, то је безусловно.

Тако се Срби увек осећају у Русији; надам се, и Руси у Србији. Према ниједној од недаћа којима нас је Господ посетио у току последњих деценија Руска Црква и руски народ нису остали равнодушни. Доказују то и доба турског ропства, и светски ратови, и пожар у манастиру Хиландару, и страшне поплаве из 2015. године. Посебно смо захвални великој Русији за сталну помоћ коју пружа нашој Цркви и народу на Косову и Метохији, не либећи се ни права вета у Савету безбедности и након што је једна од наших (?) бивших влада питање Косова „великодушно“ пребацила из Савета безбедности – где имамо пријатеље са правом вета, Русију и Кину – у надлежност Европске Уније, заједно са САД отимача Косова и Метохије, а за неке Србе, све до данас, „пута који нема алтернативе“(!).

Када је реч о односима међу помесним Црквама, значајно је и објашњење тренутних односа са Румунском Православном Црквом. Да ли је проблем са овом Црквом решен, односно да ли је престало њено неканонско деловање у неким деловима Србије?

– Понашање румунске јерархије видим као типичан феномен етнофилетизма, шовинистичке злоупотребе Цркве. И Јерусалимска Патријаршија је трпела њихово неканонско деловање, и то ни мање ни више него у Јерихону, једном од најстаријих градова на свету. Заиста феномен *sui generis*! Сличан упад већ годинама чини Румунска Црква и у канонски простор Руске Цркве, где је буквално успоставила своју паралелну јерархију у Молдавији. Румунски упади су својевремено допирали и до Албаније, са познатом великорумунском идејом да сви влахофони, па и Цинцари на југу Албаније, јесу Румуни. (Чак и да јесу,

а нису, зар је то разлог за кршење основних канонских начела Православне Цркве?) Спорили су се и са Бугарском Црквом, опет „по влашком питању“.

У погледу њиховог неканонског деловања у Србији, у једном од докумената који је објавила наша држава оцењено је да је „Румунска Православна Црква у североисточној Србији узданица румунског геополитичког ширења у 21. веку“. До сада наше позивање на свете каноне, на црквено право, на еклисиолошка начела, није узбудило савест румунске јерархије. Претпостављам да ће уследити снажнији дипломатски и политички притисци на нашу владу, нарочито тужакањем на рачун Србије у Бриселу. Али нашим државницима, као и нама у Цркви, савршено је јасно да се ту не ради о људским и верским правима. Румунски циљ је да Власима, који су или српског, или влашког, или двојног идентитета, наметну румунски идентитет, укратко – да Власи, хтели не хтели, постану Румуни. Наша Црква ће се и даље руководити начелима канонског права и устројства Православне Цркве. Ако се сестринска Црква Румуније не окане овог „ћоравог посла“, знамо шта нам је чинити, опет у служби црквеног канонског права, али тада већ по оној народној „на љуту рану љута трава“. Наш премијер и влада су недавно показали да умеју да се одлучно и достојанствено одупру притисцима и уценама Загреба, па ће, са своје, државне стране, умети да се одупру и притисцима и уценама Букурешта. У то сам уверен.

Надам се да ће Вас ово питање посебно надahнути и да ћете управо на њега радо одговорити: Чиме ће нас, у наступајућој години, обрадовати Ваша, Бачка епархија?

– Радујем се изградњи храма Васкрсења Христовог у истоименом манастиру на Сунчаном брегу у Каћу, надомак Новог Сада. Тај манастир, први који се у Бачкој подиже после ваљда шест векова, већ сада је прави украс наше Епархије и наше Цркве. Радујем се самопрегору ковиљског братства које се стара о излечењу многих младића и девојака посрнуних у наркоманију и криминал и о њиховом извођењу на пут честитих грађана, способних и обучених да привређују и имају породице. Надам се даљем напретку наше мисије преко четири радио-станице и телевизијске продукције. Радујем се нашим верницима, „спремним на свако добро дело“, срећи венчаних, срећи родитеља због новорођене дечице, срећи крштених. Унапред се радујем одржавању једне велике међународне конференције у Новом Саду у наредном периоду. Током јануара ћемо, у сарадњи са покрајинским органима, организовати обележавање седамдесет и пете годишњице злочиначке Рације у јужној Бачкој и, посебно, новосадске Рације. Планирамо објављивање нових књига и нових бројева епархијског гласила „Виноград Господњи“, предавања за народ, широки спектар духовних и културних манифестација. Лично, радујем се и малим стварима, које свакоме живот чине лепшим – например сусрету и разговору са пријатељем, као сада са Вама. Слава Богу за све, по речима светог Јована Златоуста.

Свим Вашим читаоцима, Вама лично и Вашој домаћој Цркви, односно породици, желим да у радости прославите празник Рођења Христовог, празник благовољења Божјег, празник мира, љубави и добре воље, уз Божићно *мирбожење* (не заборавимо ову предивну, древну и само српску реч!):

Мир Божји, Христос се роди!

Извор: Недељник *Печаш*, број 452, 30. децембар 2016. године
Информативна служба Српске Православне Цркве / спц.срб

Разговор са академиком Матијом Бећковићем

2017-ти Христов рођендан

Ваистину! Христос се роди! Мир и помирење су алфа и омега опстанка српског народа! Зато је и Божић празник над празницима. А како каже Свети Петар II Ловћенски тајновидац:
„А што ми се највише допада / Што свачему треба наздравити!“

После скоро пола века, колико се бавио Његош-вим делом, српски песник Матија Бећковић издао је о двестагодишњици рођења Његоша своје огледе и беседе, сабране у четири књиге и збирку сонета *Праху оца поезије*. Сматрајући себе Његошевим следбеником, Бећковић у разговору за наше новине говори о симболу вере и поезије у Његошвом делу, тумачећи нам да је своје назначење као песника видео у исписивању својеврсне службе, у црквеном значењу, највећем српском песнику који је „за дух народа српскога учинио највише после Свемоћнога“.

Вашу збирку сонета *Праху оца поезије*, насловљену Његошу, критичари и јавност у Србији обасули су изузетним похвалама. Ретко који песник добио је признање да је његова поезија много више од стиха, те сте тако овенчани славом да сте исписали службу у црквеном значењу Његошу, Пустуњаку цетињском, Тајновидцу ловћенском. Инспирација Вам је била недавна двестагодишњица Његошевог рођења. Како коментаришете одлуку црногорске Владе да се одрекне Његоша и из скупштинске процедуре повуче предлог да се 13. новембар, дан рођења Петра II Петровића Његоша, прогласи државним празником?

– Те поеме су оде испеване у непесничко време у славу безвременог царства поезије. Апотеоза генију језика и временима кад од поезије и песника није било ништа битније. Успомена на она времена кад је појава неке песме представљала најважнији догађај културне историје. Одблесци тих времена, у реакцијама песника и читалаца стизале су ових година и до мене... Већ двадесет година у „Звездара театру“ се на крају године одржава „Вече са Матијом“. Приход се прилаже у хуманитарне сврхе. Захваљујући љубитељима поезије и „Звездара театру“, и ја сам „много зажега канђе-ла на олтару цркве православне“. Овај пут, приход је намењен обнови манастира Милентија у Крушевачкој епархији, недалеко Бруса подно Копаоника. Милентија је била ренесансни бисер моравске школе, сестра близнакиња Лазарице и Каленића. Грех је да поред нас живих остане у рушевинама.

Не знам како је црногорској Влади пало на памет да рођендан Пустуњака цетињског проглашава празником, кад се та Влада одавно одрекла Његоша рушећи капелу на Ловћену, превodeћи га на „црногорски“, расплићући, кривотворећи и клевећући *Горски вијенац*. Уосталом, помоћу других националних заједница победили су свој народ и дошли на власт.

Колико је Његош данас значајан за српску културу, веру, поезију, када су Црногорци „превели“ на црногорски *Горски вијенац*?

– Његош је „за дух народа српскога учинио највише после Свемоћнога“.

Има ли песник дужност да буде савест народа на чијем језику пише?

– Ако служи свом језику, његовом моралу и законодавству – целом се свету одужио. А језик ће се побринути о свему осталоме!

Ваши читаоци воле Ваше стихове и када сакрализујете језик, и када се поигравате савременим митологемима, па говорите у сленгу духа времена. Како очувати и одбранили језик?

– Како каже Т. С. Елиот: „Прошлогодишње речи припадају прошлогодишњем језику. Речи нове године, у очекивању новог почетка, чекају нови језик.“ Речено је: „Оно што остаје утврђују песници!“ Језик брани и чува нас.

Колико сте својом поезијом, јавним наступима, слободомним декларисањем утицали? Некада и сада?

– И кад би имао шта да каже, није песниково да о томе говори. Не знам колико сам ја на нешто утицао, али на мене су утицали сви и све. Одавно се зна да смисао једне песме не може да се парафразира. То поготово не може да чини песник, и да оно што је рекао најбоље што је умео скрнави на најгори начин.

У Грачаници Вам је у октобру месецу уручена награда „Лазар Вучковић“, коју пола века додељу-

Лепо сте рекли: Да се свако од нас поново роди. Добро смо и прошли ко нас је и како васпитавао. И међу онима који славе, мало је оних који знају да славе 2017. Христов рођендан. И да се Он на овом свету рађа већ 2017-ти пут. И који год датум напишу или изговоре, обележе тај дан, знали не знали шта су рекли и написали.

је приштински недељник *Јединство*, једини лист који излази на српском језику. Јесмо ли као народ спремни да после голготе отимања и окупације српског Јерусалима, пристанемо и да га предамо?

– Примајући награду у Грачаници, рекао сам: „Јерусалим је једини град, остало су места. Косово је једино поље, остало су пољане!“ А то поље је врх наше вере и културе. Како се каже у песми „Пропаст царства српскога“ – „Све је свето и честито било /И миломе Богу приступачно!“

„Јединство“ чува слово Ђирилово. И та ласта чека пролеће.

Косово није ни Хиларин бутик, ни Билов споменик, ни Олбрајтин мираз, ни Бајденов аутопут!

Да ли су нас комунистичка и садашња страдања променила?

– Јесу. И променила и нагрдила. Кад се отворе архиве тајних служби, не би ме чудило да пронађу и списак свих Срба који су се у том времену крстили. И, упркос свему томе, као да су се сви други лакше ратосиљали тог наслеђа. Запад, где су биле све наше наде, демократским средствима је кренуо да озакоњује и овековечује најнечовечија комунистичка безакоња. Али, чини се, опет највише код Срба. Као да и пост фестум мисле да је за нас то било најбоље решење. Ко је могао веровати да ће кад се све распадне и подели – нама цео припасти, са свим својим делима и неделима, вођа и учитељ са три имена, а ни за једно нисмо сигурни да је његово.

Четири поеме објавили сте током последње четири године: *Господе помилуј, Учинимо љубав, Слава, Теби, Боже* и *Праху оца поезије*, издавач СКЗ. Колико ове Ваше књиге, осим уметничке поруке, допри-

носе и процесу богопознања и обожења читаоца који је, у савременом секуларизованом друштву, све даље од своје хришћанске природе?

– Задње четири године објавио сам четири поеме: *Господе помилуј, Учини ми љубав, Слава, Теби, Боже* и *Праху оца поезије*. Објавила их је СКЗ. Све је почело 2013. године о двестогодишњици Његошевог рођења, када се Пустињак цетињски преместио на икону, добио житије, дан, тропар и службу као Ловћенски тајновидац. Своју Службу новопросијаном светитељу насловио сам *Праху оца поезије*. То је очигледна парафраза Његошеве посвете Праху оца Србије, како је назвао Карађорђа, посвећујући му *Горски вијенац*. Правда је да се Оцу Србије придружи и Отац српске поезије. У својој служби Пустињаку цетињском написао сам оно што он није могао написати, али као да је у посвети Оцу Србије било и неке далеке, несвесне, личне пројекције. Отац модерне српске поезије је посвету Оцу Србије почео стиховима: „Нек се овај вијек горди / Над свијема вјековима / Он ће ера бити страшна људскијема кољенима“ – а потом набрајао „осам близанаца“, највећих војсковођа свога века, међу којима је посебно овенчао Карађорђа. Чини се да бисмо те стихове данас с правом могли разумети на нов начин, и у истом веку учитати друга имена и занимања. Рецимо: „Нек се овај песник горди над свијема песницима / Он ће луча бити сјајна песничкијем коленима!“

Могли бисмо набројити савременике: Пушкина, Гетеа, Бодлера, Блејака, Витмена... и рећи да им из језика великога није било трудно изаћи, ни свити гнездо у великим народима, али: „Пустињаку цетињском / Тајновидцу ловћенском / Петру Другом бесмртном / Све препреке на пут беху / К циљу доспе великом!“

У сваком случају, Његошева појава остаје изван објашњења. И колико год је тајна растајњивана, сваки пут је продубљивана и подуплавана. Његош је задатак наше културе, наше вере и поезије. Једна врста савести наше нације. Није чудо што је један песник предлагао да се од Његоша одморимо једно сто година, што је више пута сахрањиван, што су га разнебошавали и проглашавали геноцидним песником, јер је како се каже у спеву о којем је реч „Да се није на Ловћен копао / Једа од њих би лакше претекао!“. Он није само, како је написао Павле Поповић, „својим челом додирнуо звезде“, него се виуно у вечност међу краљеве без земље и песнике – светитеље, без народности.

„Мртав он зове да се пењемо“, написао је Мија Павловић и што се више упињемо да га свучемо у прашину, он зна само за пут увис „презирући људско ништавило / И плетење безумне скупштине!“.

Јесу ли ове поеме својеврсна песникова молитва?

– Све песме су молитве. Нема атеистичке поезије.

Тема недавног стручног скупа у САНУ – „Култура: основа државног и националног идентитета“ била

је добро постављена, али како помоћи српској култури, када је недавно усвојени закон о култури пун озбиљних мањкавости?

– Није само Црква, него је и култура одвојена од државе. И поезија од народа. И то не само код нас. Уклоњене су да не сметају политици која је свет довела докле га је довела. Чим је проглашен крај историје – историја је прорадила из својих давно угашених вулкана. Сада је прокламована постистинита ера у којој је истина небитна, у сваком случају споредна. Занимљиво је да су аутори *Оксфордској речника* утврдили да је ту реч први употребио Стив Теших, наш Ужичанин и оскаровац. А није ни чудо, јер је постистинита ера код нас почела седамдесет година пре него што је постала тренд у свету.

Обележавајући најрадоснији хришћански празник, Рођење Христово, да ли се у свом реалном животу довољно враћамо на највећу поруку Божића – да је Христово рођење подстрек, могућност, позив да се свако од нас поново роди и да се духовно рађамо непрекидно?

– Лепо сте рекли: Да се свако од нас поново роди. Добро смо и прошли ко нас је и како васпитавао. И међу онима који славе, мало је оних који знају да славе 2017. Христов рођендан. И да се Он на овом свету рађа већ 2017-ти пут. И који год датум напишу или изговоре, обележе тај дан, знали не знали шта су рекли и написали.

Божић је празник мира и помирења. Осећате ли тај дух у време трајања празника?

– Ваистину! Христос се роди! Мир и помирење су алфа и омега опстанка српског народа! Зато је и Божић празник над празницима. А како каже Свети Петар II Ловћенски тајновидац: „А што ми се највише допада / Што свачему треба наздравити!“

Разговарала Славица Лазих

У Епархији бачкој

Дунав и Тиса те њиховим очима гледају

Прошло је седам и по деценија од страшне Рације у троуглу Дунава и Тисе

Рација 1942, позната и као Рација у јужној Бачкој, страшни је догађај који је задесио становнике Новог Сада на Божић, у насељима Шајкашке – Чуругу, Госпођинцима, Шајкашу, Ђурђеву, Мошорину, Тителу, Локу, Гардиновцима, Вилову, Жабљу, као и у градовима Бечеју, Србобрану и Темерину пре равно 75 година, јануара месеца.

Повод за погром ширих размера пронађен је у откривеном притајеном Шајкашком партизанском одреду у Жабаљском риту на Пустајићевом салашу. Овај одред убио је два граничара ловца и два жандарма, а неколико их ранио. Тај догађај мађарске окупационе власти искористиле су како би наставиле са спровођењем своје политике етничког чишћења и пљачкања имовине у Бачкој.

Рација је хиљаде и хиљаде живота бацила под лед Тисе и Дунава кроз рупе на залеђеним рекама које су пробијене динамитом. Егзекутори су били мађарски фашисти, идеолошки следбеници Хитлеровог марионетског вође Миклоша Хортија, регента Краљевине Мађарске, а мета Срби,

Јевреји и антинацисти уопште, без обзира на етнос. Хортијева продужена рука, окупациони жандармеријски капетан Шандор Кепиро остаће упамћен као крвник Новог Сада и депортатор његових грађана на запад, који је, доживевши дубоку старост, избегао казну овога света.

Прва убијања која је покренула Рација почела су већ у недељу 4. јануара 1942. г. Чурушки егзекутори, наоружани пушкама, почели су убијати мирно становништво по улицама. У исти мах, добошем је наређено да се сви становници повуку у своје куће. Два сата по овом наређењу, стигли су у Чуруг хонведи из Сенте и Сегедина. Један део сегединских хонведа упутио се у чурушки рит где је, пролазећи кроз салаше, убијао и клао цивилно становништво, док је други део остао у граду где је, залазећи од куће до куће, изводио укућане, мушкарце, жене и децу. Убијани су где су се затекли и где је то разбојницима било угодно. Један део похватаних становника одведен је у два житна магацина Дитриха и Омиљанског, па су ту убијени из митраљеза. Највише је ових му-

Молитвено сећање на жртве Рације

На дан Свете великомученице Анастасије, 4. јануара 2017, у Храму Вазнесења Господњег у Чуругу одржан је парастос жртвама пострадалим у злогласној Рацији 1942. године.

Парастос је служио Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије, уз саслужење Преосвећене Господе епископа: бачког др Иринеја, врањског Пахомија, крушевачког Давида и франкфуртског и све Немачке Сергија, свештенства Епархије бачке и верног народа из Чуруга, Шајкашке и целе Бачке.

После парастоса, присутнима се обратио Митрополит Порфирије који је истакао да је ово тренутак када бисмо сви требали да уђутимо и созерцавамо оно што се десило пре 75 година: „Најбоље би било да ћутимо и да видимо каква је то жетва Господња тада била и шта то Бог нама, јер нам је дао да се сећамо тога дана, данас поручује. Тог 4. јануара 1942. године чуо се лелек и вапај, плач до неба који као да је био без одговора. Чуо се, чује се и данас. Ми нисмо дошли овде да се бавимо математиком, нисмо дошли да се бавимо бројкама, нисмо дошли да збирамо и сабирамо колики је број оних који су тада од неких људи били убијени на најкрвочлонији могући начин, од неких људи који су били комшије оних који су изгубили своје животе. Нисмо дошли да избројимо колики је то био број дечака и девојчица који су тада изгубили животе од ножа, од метка људи који су били испуњени мржњом, људи који су били уподобљени зверовима. А знамо да их је било више него у V/3 из Крагујевца. Није се о томе смело говорити јер се сматрало ако се не говори и не помиње, да заправо и не постоји“, навео је Митрополит.

Поучавајући да је свака невина жртва пред лицем Божијим мучеништво, односно мученичка жртва, Митрополит Порфирије је нагласио да је то у исто време жетва светитеља Господњих. „На данашњи дан, овде у Чуругу, на овај свети дан, ми смо се сабрали да се молимо Богу – 4. јануара почела је Рација у Шајкашкој. Почело је овде, у православном, српском Чуругу. Међу првима су пострадали свештеници, а завршила се Рација, наравно не и прогони православних, 23. јануара у Новом Саду.

Треба увек да се сабирамо и овде у Чуругу, на овај дан, и на сваком месту где су пострадали наши ближњи, наши оци, праоци, наши преци, само зато што су се на православни начин молили Богу. У исто време, сабирајући се овде да се молимо њима, сигуран сам да ће они најрадоснији бити ако кроз њих поштујемо и сваког човека невинно пострадалог где год да се налази и да нам нису важне бројке, да ли је један или хиљаду, или стотине хиљада. Као да је зло мање и као да је жртва мања ако је мањи број људи. Нека Бог онима који су овде у Чуругу пострадали подари живот вечни“, додао је Митрополит загребачко-љубљански.

Молитвеном сабрању присуствовали су председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине Иштван Пастор, председник Покрајинске владе Игор Мировић, градоначелник Новог Сада Милош Вучевић, председник Општине Жабаљ Чedomир Божић, председник месне заједнице Чуруг гђа Весна Стјепановић и председник Меморијалног друштва Рација 1942. Милан Радомир.

После парастоса у Цркви Вазнесења Христовог, помен жртвама у Топаловом магацину служио је Епископ франкфуртски и све Немачке Сергије.

Потом се присутнима обратио председник општине Жабаљ Чedomир Божић, а затим председник Скупштине АПВ Иштван Пастор, председник Владе АПВ Игор Мировић, после чега је уследило полагање венаца у Музеју жртвама Рације.

Извор: Епархија бачка

Фото: Епархија бачка

ченика страдало на самој реци Тиси, где су убијани, па бацани под лед који је, услед изузетно оштре зиме био необично дебео. У рупе на Тиси бацани су и они који су убијани на другим местима, па су ту довожени у заједничку ледену гробницу. У Чуругу је од 4. до 9. јануара побијено 35%

од укупног броја становника тог места на десној обали Тисе. Сви убијени су претходно до голе коже опљачкани, а њихова имовина је развучена.

Талас смрти Рације је кулминирао у Новом Саду, од 21. до 23. јануара, а утихнуо у Бечеју 29. дана истог месеца. Према подацима

хонведских кругова, које је обелоданио Ендре Бајчи-Жилински, посланик тадашњег мађарског парламента и велики борац против нацизма, јануарски погром је у загрљај смрти бацио тачно 12.763 жртве.

Зашто је Радослав Грујић куцао на врата Фон Рајсвица?

– Како је Немац, мајор Рајхстага у Београду, спасао мошти светих Срба –

Од почетка рата је, радећи у Комесаријату за избеглице који је основала Влада у Београду, проф. Радослав Грујић дочекивао људе који су стизали и сведочили о догађајима на територији НДХ. Објашњавајући да се – због ратних опасности морају збринуте културно-уметнички предмети, окупационе војне власти покренуле су евакуацију културно-уметничких добара са читаве територије у Загреб. Паковано је све што је било мобилно – из ризница, олтара, манастирских конака и других објеката. Из Митрополије у Сремским Карловцима однете су и кочије Патријарха Георгија Бранковића. У овој акцији, од априла 1941, однето је културно благо СПЦ са читаве територије новоформиране НДХ у око 40 вагона.

Априла 1942, до Грујића је допро глас из Митровице да су последње на удару мошти светих Срба. Реч је била о моштима Св. Стефана Штиљановића у манастиру Шишатовца, Св. цара Уроша у манастиру Јазак и Св. кнеза Лазара у манастиру Бешеново (у које су непосредно донете из Врдника) – *које су окупациони полицајци разбацали по пољу манастирске цркве, крадући њихове оштећене ђеленим металним и другим драгоценостима...*

На тај глас, Грујић се одмах сетио свог пријатеља са студија, барона Јохана Албрехта фон Рајсвица, немачког мајора из Одељења за заштиту споменика културе који је од 1941. у Београду држао Реферат о заштити уметничких вредности, који се темељио на Хашкој конвенцији о културним добрима (1907).

Грујић је ступио у мајорову канцеларију и, кажу, клекнуо нижице, с молбом да се заустави харање у Срему. Ово подручје, међутим, надлазило је надлежност Рајсвица, али је ипак успео да од шефа окупационе војне управе др Харалда Турнера издејствује дозволу да Свете мошти буду пренете у Београд. Немци су у договору са властима НДХ одредили 13. април за дан преноса моштију. Комисију из Београда чинили су мајор Рајсвиц, прота Радослав Грујић и Миодраг Грбић, кустос Музеја кнеза Павла. Сутрадан су сви ковчежи са моштима укрцани на воз, на своје ново путовање у емиграцију и допремљени у Београд. Уз црквене и грађанске почасте, мошти је на путу према Саборној цркви у Београду дочекала целокупна Влада генерала Милана Недића, прелати СПЦ и верујући народ.

И поред свега, у априлу 1945, Влада ФНРЈ је донела Одлуку да се др Радослав Грујић, професор Теолошког

Радослав Грујић – спасилац црквене баштине (извор: novosti.rs)

Део реликвија из фрушкогорских манастира које је професор Грујић вратио из Хрватске (извор: novosti.rs)

факултета, казни угађавањем са Универзитетом. Да то није задовољило нове власти у Београду, потврдила је и садржина Одлуке Одбора IV насеља 10. рејона од 1. септембра 1945, којом је био лишен српске националне чести и стављен на листу ратних злочинаца.

То није сметало да проф. Грујић буде на челу Комисије у процесу враћања отетог блага Српској Цркви. Он је 1946. сачинио Елаборат који је Св. Арх. Синод одобрио, а државне власти прихватиле. У току рада Комисије издато је накнадно наређење од Комитета за културу и уметност у влади ФНРЈ: *да се Српској православној цркви имају предавати само културно-историјски и други предмети њених цркава и манастира који су однесени са територије НР Србије и њених области (Војводина), а сада се налазе похрањени у Загребу. Предмети са територије НР Хрватске и даље остају на истом подручју.* Црквене драгоцености допремљене су априла 1946, у једанаест вагона у Београд.

Приредила мр Биљана Цинцар Косић

Црквено благо

Питање културног наслеђа Српске Православне Цркве на територији садашње Републике Хрватске није решено и остало је отворено.

Недавни наводи који су се могли прочитати у хрватским медијима о условљавању деблокирања поглавља 26 од стране Хрватске, у преговорима Србије са Европском унијом, узбуркали су српску јавност. Наиме, преговарачки процес би наводно био покренут са мртве тачке уколико би власти у Србији извршили повраћај „1.065 културних добара из православних цркава и манастира“.

Највећи део добара који се потражује, а који је стигао из Хрватске за време операција „Олуја“ и „Бљесак“, који је српски народ донео са собом и предао установама културе на даље чување, чини заправо ризницу манастира Крка. То су добра из Далматинске епархије, а на списку су и добра која припадају епархијама: Пакрачко-славонској, као и Осјечко-пољској и барањској. Дакле, ради се о богослужбеним предметима чији је власник Српска Православна Црква – иконе и књиге, као и други богослужбени предмети. Други предмети, који су припадали збиркама музеја или другим јавним колекцијама у Хрватској, враћени су у периоду од 2001. до 2015. године. Међу тим материјалима су они из Градског музеја у Вуковару, укључујући и археолошки материјал из Вучедола, али и целокупан спасени фонд из Галерије умјетнина и Збирке „Бауер“ (укупно око 20.000 предмета). Враћени су и делови иконостаса из Даља, Боботе, Крке и сав материјал из манастира Крупе, јер су тамо остварени адекватни услови заштите, а уз претходну сагласност Светог Архиепископског Синода СПЦ.

Додатна отежавајућа околност у овом захтеву је чињеница да се тражи повраћај културног блага које би било смештено у некакве „привремене депое“, а не у цркве и манастире СПЦ који су у тим временима људског зла и дивљаштва, разрушени или потпуно уништени.

Српски министар културе Владан Вукосављевић изјавио је да културно благо из српских цркава и

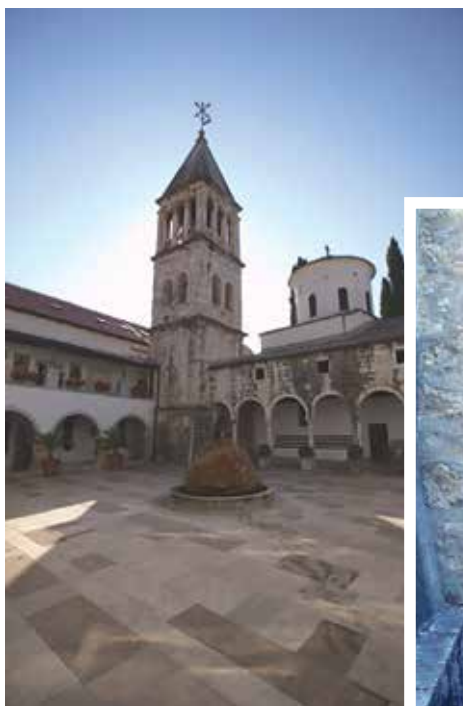

Фото: Епархија далматинска
(eparhija-dalmatinska.hr)

манастира у Хрватској неће бити враћено ни у какве привремене депое, на чему инсистира званични Загреб, те да ће остати у Србији док се не стекну услови да буду враћени тамо одакле су и узети.

„Никакви привремени депои не долазе у обзир, један део имовине СПЦ може да се врати кад се обнове цркве из којих је склоњено. Ми смо за дијалог, али не на штету СПЦ и нашег културног блага“, рекао је Вукосављевић.

О враћању културног блага прича се већ годинама, а на тај услов претходних недеља подсетили су поједини хрватски посланици у Европском парламенту.

Да ли се ради само о опипавању терена и причи за домаћу употребу или ће се све претворити у још једно условљавање Србије, сазнаћемо у будућности.

Архиепископ Деметриос на инаугурацији председника Трампа (други здесна у другом реду)

Трамп, православље, сенатори, Црна Гора

др Александар Раковић

У ужем тиму председника Доналда Трампа биће и двојица утицајних америчких православаца. На највишој позицији међу државним службеницима у Белој кући биће Рајнс Прибус, који ће објављати дужност шефа кабинета америчког председника. Саветник за спољну политику председника Трампа биће Џорџ (Јоргос) Пападопулос, кипарски Грк.

Нови председник Сједињених Америчких Држава Доналд Трамп положио је заклетву на Библији пред америчким народом и 20. јануара 2017. ступио је на чело своје државе.

Међу највиђенијим званицама на инаугурацији председника Трампа био је и Архиепископ Деметриос, поглавар Грчке Православне Архиепископије Америке која се налази под јурисдикцијом Васељенске Патријаршије. Архиепископ Деметриос је према протоколу инаугурације стављен на посебно почасно место, непосредно поред бивших председника Сједињених Америчких Држава.

У ужем тиму председника Доналда Трампа биће и двојица утицајних америчких православаца. На највишој позицији међу државним службеницима у Белој кући биће Рајнс Прибус, који ће објављати дужност шефа кабинета америчког председника. Са-

ветник за спољну политику председника Трампа биће Џорџ (Јоргос) Пападопулос, кипарски Грк.

Трамп је најавио и промену америчке спољне политике према Русији, сарадњу са њом и успостављање „нове коалиције“ против глобалног исламског тероризма. Државни секретар Сједињених Америчких Држава, задужен за спољне послове, биће Рекс Тилерсон, привредник ког је одликовао руски председник Владимир Путин.

Све ово говори о томе да можемо очекивати позитивне корак Сједињених Америчких Држава према православном свету, сада када се на челу званичног Вашингтона налази Доналд Трамп. Надамо се да ћемо позитивну промену осетити и ми Срби, посебно када је реч о питањима Косова и Метохије, Републике Српске и Црне Горе где би морало да буде више разумевања за српске интересе.

Прво горуће питање које је већ отворено је: да ли ће Трампова администрација зауставити раније поднети предлог Обамине администрације да Црна Гора наслним путем буде примљена у НАТО пакт? До сада и у овом моменту има позитивних показатеља. Стога о томе сада више речи.

Сенатор Ренд Пол из Кентакија, републиканац и Трампов савезник, исмејао је 14. септембра 2016. предлог да Црна Гора постане чланица НАТО пакта. Рекао је да је потребно више дебате о том и сличним питањима, а мање „брбљања о томе да сви треба да уђу у НАТО“. Пол каже да је разумео како се евентуални улазак Црне Горе у НАТО пакт оправдава тиме да „нам Руси не би говорили шта да радимо“. Тај аргумент Обамине клинтонистичке администрације Пол је назвао „незрелим“.

Ренд Пол је упитао клинтонистичку администрацију да

ли су им важнији дипломатски односи са Русијом или Црном Гором? Подвукао је да проблеми на Блиском истоку могу да се разреши само у сарадњи са Русијом. Сенатор Ренд Пол је стога закључио да би учлањење Црне Горе у НАТО пакт имало нежељене последице на односе Сједињених Америчких Држава са Русијом.

Но, Ренд Пол није једини који се одлучио да чврсто стане против учлањења Црне Горе у НАТО пакт. Уз њега је и републикански сенатор Мајк Ли из Јуте. Њих двојица већ два месеца у америчком Сенату блокирају усвајање Протокола о приступању Црне Горе НАТО пакту, а 17. јануара 2017. су се писмом обратили новоизабраном председнику Доналду Трампу.

Сенатори Пол и Ли су у писму подвукли да ће од 20. јануара 2017. председник Доналд Трамп бити главнокомандујући америчких снага, и да се у спољно-политичким потезима мора руководити Уставом Сједињених Америчких Држава.

За обликовање нове америчке спољне политике, подвлаче сенатори Пол и Ли, председник Сједињених Америчких Држава Доналд Трамп и његова администрација требало би да добију подршку Конгреса – тиме и Сената као Горњег дома Конгреса – а историја је с тим у вези показала, наглашавају двојица сенатора, „да је само консензус у оквиру Конгреса око америчке спољне политике једини начин за успех и стабилност“.

Сенатори Пол и Ли у писму још подвлаче да војно ангажовање Сједињених Америчких Држава мора бити креирано кроз дебате, дискусије и сарадњу председника, органа владе и Конгреса, у складу са уставом и интересима америчког народа. Двојица сенатора посебно наглашавају: „Сада је време за храбро вођство и трезвено расуђивање.“ На концу поручују да

су до краја спремни да раде на том циљу заједно са америчким председником.

Дакле, сенатори Пол и Ли су указали на то да и у америчком Сенату мора да постоји консензус око питања америчке спољне политике. С тим у вези је и Протокол о приступању Црне Горе НАТО пакту који су њих двојица до сада блокирали.

Наиме, према устаљеним принципима америчког Сената, протоколи о приступању НАТО пакту усвајани су једногласно. То је у складу са праксом да се на извршним заседањима Сената, где се налази Протокол о приступању Црне Горе НАТО пакту, одлуке о свим питањима „знатно чешће доносе потпуном сагласношћу“ (видети: *Senate of the United States: Committees, Rules and Procedures*, edited by Jason B. Cattler and Charles M. Rice, New York 2008, 85–86).

Према заговорницима насилног приступања Црне Горе НАТО пакту, амерички Сенат би требало да прекрши принципе и праксу и одлучује двотрећинском већином. Таква одлука би била законска, али би истовремено била и преседан. Тешко је поверовати да би се амерички Сенат одлучио на такав корак. Зато и нема одлуке о приступању Црне Горе НАТО пакту. Одлука о прављењу преседана би се косила са најављеном спољном политиком Доналда Трампа и ставом сенатора Пола и Лија да је за кључне одлуке потребан консензус.

За сада се чини да сенатори, који се противе приступању Црне Горе НАТО пакту, држе ствари под контролом. Наиме, на заседањима Сената 17. и 20. јануара 2017. на агенди је била и ратификација Протокола о приступању Црне Горе НАТО пакту. На оба заседања нико није ни поменуо Црну Гору јер се 17. јануара 2017. расправљало о заштити животне средине, а 20. јануара 2017. о члановима кабинета председника Трампа.

Међутим, ово је такође важно, од 20. јануара 2017. спољну политику Сједињених Америчких Држава водиће искључиво администрација Доналда Трампа. Бивша администрација више нема никакву контролу над ратификацијом Протокола о приступању Црне Горе НАТО пакту коју је Обама затражио док је био на власти. С тим у вези, нови амерички председник Трамп може да повуче предлог о потписивању Протокола приступања Црне Горе НАТО пакту, а може читаву процедуру да одложи због даљих консултација. На концу, Доналд Трамп може да не потпише Протокол о приступању Црне Горе НАТО пакту чак и ако га Сенат усвоји.

Приступ Црне Горе НАТО пакту није нити техничко нити бирократско питање, као што измишљају НАТО лобисти у Србији и Црној Гори. То је демократско и хумано питање јер се мора зауставити самовоља оних који су на силу хтели да увуку Црну Гору у НАТО пакт, без одлуке коју би грађани Црне Горе требало да донесу на референдуму. Но, та и сличне самовоље, као и дрскости, могу прескупо да коштају.

Наиме, сенатор Ренд Пол је пре неколико дана изјавио да ће кривичну одговорност морати да снесе људи који су одговорни за креирање и пуштање у јавност лажног обавештајног извештаја о Доналду Трампу. С тим у вези, показује се изричита намера Трампа, Пола и врло утицајних републиканаца да више не дозволе насиље клинтониста, пре свега, над америчком јавношћу, а потом и над другима.

Може се очекивати да ће председник Трамп „исушити вашингтонску мочвару“ као што је и обећао. С њом ће, верујемо, исушити и устајалу бару клинтонистичких идеја међу којима је и она да Црна Гора буде насилем увучена у НАТО пакт. ■■

Дарко Танасковић, амбасадор Србије при Унеску:

Косово је само нама приоритетан проблем

Одговор на једноставно и логично питање због чега се на Унесковој Листи културне баштине, седамнаест година после окончања оружаних сукоба, у опасности и даље налазе четири српска средњовековна културна и духовна споменика, морао би бити довољан. Зар су они угрожени због тога што „Косово“ није у Унеску, а били би одједном волшебено заштићени кад би било примљено? То је којешта, звучи крајње цинично, наивно и тенденциозно.

У разговору са амбасадором Србије при Унеску Дарком Танасковићем истражујемо колико се незавидна ситуација за очувањем нашег духовног блага на Косову и Метохији, у условима непрестаних конфликтних притисака Албанаца, мења у Унеску. То је, подсећамо, једина међународна организација чији је задатак да успостави ефикасне институционалне механизме заштите и обнове на Косову и Метохији.

Генералној конференцији Унеска, која заседа сваке две године, још није стигао обновљени захтев самопроглашене државе Косово за пријем у чланство у Унеску. После прошлогодишњег неуспелог покушаја, када им је недостајало само три гласа да уђу у ову организацију, да ли се положај Србије у очувању своје јужне покрајине учврстио?

– Иако има посредних наговештаја да би Приштина наредне године могла обновити захтев за пријем у Унеско, одлука о томе по свему судећи још увек није донета. Кад би се одлучивало само у Приштини, вероватно би се косовско политичко вођство осмелило на поновни покушај, како су, уосталом, најавили већ одмах после претходног заседања Генералне конференције кад им није пошло за руком да, како су говорили, „освоје Унеско“. Њихова стратегија се и састоји у томе да систематски, билатерално и мултилатерално вршећи стални притисак, уз подршку својих савезника и покровитеља, „освајају“ једну по једну међународну организацију и тако афирмишу своју „државност“. Мислим да динамика и смерови општих политичких кретања на глобалном, а и на регионалном плану, иако у много чему противречни и с много неизвесности у погледу бар средњорочних исхода, претежно не иду у прилог изгледности да евентуални нови захтев „Косова“ за пријем у Унеско буде лакше „прогуран“ него прошле године. Условно речено, с обзиром на претходни неуспех, а и низ других околности, подносиоци захтева би у овом тренутку кренули с неповољније стартне позиције, док је Србија, рецимо, на „позитивној нули“. Нема, међутим, разлога за претерани оптимизам ни с наше стране, али има снажних мотива за одлучно ангажовање, с додатним искуством, ради спречавања доношења једне вишеструко спорне и за Унеско перспективно штетне одлуке која би изневерила правна, поли-

тичка и културна мерила на којима почива ова специјализована агенција УН за образовање, науку и културу.

На који начин се борите да парадоксалну ситуацију албанског вандализма, који је непрекидно усмерен према српском духовном благу на Косову и Метохији деценијама уназад, објасните чланицама ове организације Уједињених нација? За то време албански званичници тврде да ће „чланство Косова у Унеску само унапредити позицију српског наслеђа на КиМ“!? А пре три месеца провалили су у недовршени Храм Христа Спаса у центру Приштине и подметнули пожар!

– Ако нешто у свему овоме може изгледати парадоксално, онда је то чињеница да Србији најверљивије аргументе за доказивање неприхватљивости чланства „Косова“ у Унеску готово свакодневно, и то веома издашно, нуде сами косовскометохијски Албанци. Раскорак у свеукупном односу већине Албанаца и њихових власти према Србима у покрајини, према њиховој култури и културном наслеђу, између декларативног и пропагандног, с једне, и животног, с друге стране, толико је драстичан да би у очима иоле објективног посматрача, а поготово аналитичара, морао учинити беспредметним захтев за пријем овог ентитета под међународном управом у Унеско. Одговор на једноставно и логично питање због чега се на Унесковој Листи културне баштине, седамнаест година после окончања оружаних сукоба, у опасности и даље налазе четири српска средњовековна културна и духовна споменика, морао би бити довољан. Зар су они угрожени због тога што „Косово“ није у Унеску, а били би одједном волшебено заштићени кад би било примљено? То је којешта, па звучи крајње цинично, наивно или је, можда понајпре, тенденциозно, кад аргументацију Приштине о потенцијалној благотворности чланства „Косова“ у Унеску по сигурност српске баштине у Покрајини износе и неки који, с друге стране, у процесу евроинтеграције Србије испостављају цепидлачки строге предуслове за и најмањи, симболички напредак на путу чији је крај далеко у магли. Нажалост, представници одређеног броја држава, који се иначе здушно залажу за заустављање неповољног тренда политизације Унеска, у вези с „Косовом“ у први план пристрасно стављају искључиво (накарадне) политичке критеријуме, а превиђају све остале,

управо оне који би за одлучивање у међународној организацији задуженој за образовање, науку и културу требало да буду пресудни, а који су објективно сви на страни Србије. Срећом, стање се у овом погледу полако мења, тако да се код све

ширег круга чланица смањује склоност прихватања приштинске обмањивачке реторике здраво за готово. На каже народ случајно: Лаж где руча, ту и не вечера. У свом залагању против пријема „Косова“ у Унеско наша дипломатија делује одлучно и доследно, нужно прагматично, али ни у једном тренутку не изневеравајући чињеничну истину, с којом настоји да што редовније, целовитије и исцрпније упознаје међународну заједницу.

Може ли се и на који начин у одбрану заштите наше културне баштине активније укључити СПЦ?

– У вези с косовскометохијском трагедијом, непроболном раном и суровом животном свакодневицом страдалничког српског народа на територији која легално припада Србији, али није под њеном контролом, морално је крајње незахвално (пр)оцењивати деловање СПЦ. Она је, као и увек кроз историју, са својим народом; свештенство и монаштво дели његову худу судбину у колевци српске духовности и државности, сналази се како зна и уме, настоји да му помогне, да га заштити, да га, онолико колико највише може, окрепи и охрабри, да се моли за његово спасење. Зато се не може говорити о њеном „активнијем укључивању“ у одбрану и заштиту наше културне баштине на КиМ, јер она је есенцијално и егзистенцијално у самој мatici свих збивања и превирања у покрајини. Кад је реч о институционалној сарадњи СПЦ с државним органима и другим друштвеним субјектима у свенационалном напору одбране нашег културног и духовног наслеђа, живог и животног, а никако музејског, како би неки да га третирају, ваља констатовати да би у појединим сегментима пожељно било више координације и складног садејства, како се не би расипале снаге и губило драгоцено време. У завршној фази прошлогodiшње успешне борбе за спречавање пријема „Косова“ у Унеско успостављен је био завидан ниво усклађеног наступања свих државних и друштвених снага, укључујући у пуној мери и СПЦ. По ко зна који пут потврдила се истина да је Србима потребан онај „удар (који) нађе искру у камену“, да би се као један супротставили свакој великој претњи и судбинском искушењу. Тај степен организованог заједништва требало би одржавати и визионарски надграђивати и онда кад притисак привремено попусти. Јер, ђаво не спава... Нема сумње да без пуне укључености СПЦ у све активности повезане са одбраном и заштитом нашег кул-

турног и духовног наслеђа на КиМ, није реално очекивати било какав трајнији учинак.

Да ли је проблем Косова и Метохије један од приоритетних питања Унеска? Може ли постати значајније уколико дође до очекиваних глобалних престројавања?

– Оно што се у политичком смислу подразумева под „проблемом Косова и Метохије“ није, и не би смело бити, један од приоритета Унеска који је, на заборавимо, специјализована агенција УН за образовање, науку и културу. Баш зато што средишња политичка димензија косовског питања не припада надлежности и делокругу Унеска, кад се неприменим захтевом за пријем „Косова“ то питање покуша, као прошле године, наметнути Организацији, оно силом прилика постаје нежељени приоритет, јер доноси поделе међу чланицама и угрожава одвијање редовних активности из оквира њеног изворног мандата. Ако се то догоди, нужно се улази у пределе политичких сукобљавања, надгорњавања, групашења и тактичких надмудривања, чија конфигурација и метаморфозе одражавају променљиву динамику, интересна позиционирања и односе снага на међународној сцени, како глобалној тако и регионалној. С обзиром на многобројност варијабли својствених оваквим процесима у координатама система једне сложене међународне организације, каква је Унеско, крајње је незахвално предвиђати исход, али је сигурно да се све већи број држава пред нужношћу опредељивања у једној наметнутој контроверзи осећа изразито нелагодно и искрено би желео да не буде доведен у такву деликатну ситуацију.

У Културном центру Србије у Паризу била је недавно отворена изложба „Косово и Метохија – десет корака“, са циљем да Парижани и представници земаља који одлучују о судбини КиМ, сазнају нешто више о хришћанском и српском наслеђу јужне српске покрајине. Да ли су непроцењиви експонати који су били изложени речито говорили о националном идентитету и српској државности КиМ?

– Веома оригинална и успела изложба о којој говорите наишла је на запажено занимање чланова дипломатског кора при Унеску, али и шире публике, тако да се може сматрати примером који би убудуће требало промишљено и доследно следити. Свету можемо бити занимљиви и разумљиви само ако своју истину предочавамо на истинит, али и најквалитетнији и модеран начин, при чему треба помно избегавати јевтину патетику, разна наводно постмодернистичка измотавања и претенциозну, а испразну агресивност израза. Кад је конкретно о нашем културном и духовном наслеђу на КиМ реч, оно има такву универзалну вредност да му само треба омогућити да проговори на начин близак „хоризонту очекивања“ савременог човека. Икона је безгласна, али и најречитија... Треба се знати стваралачки, саучеснички, али смерно измакнути и пустити је да говори. До „златне једноставности“ води најдужи пут, учили су стари Грци.

Са примања награде „11. јануар“

Беседа протојереја-ставрофора Милутина Тимотијевића

Ваше Преосвештенство, господине Председниче Скупштине Града Ниша, господине Градоначелниче, господине Генерале, представници Војске Србије, представници свих управних органа Града Ниша, представници културних и просветних институција, представници привреде и Кола српских сестара... Све вас поздрављам поздравом радости и спасења: Христос се роди! Срећан Дан ослобођења! Прво да извршим један аманет:

Јуче ме је позвао Његова Светост Патријарх Српски и замолио да пренесем Његове поздраве, добре жеље и Божији благослов вама, не само у овој сали, већ и целом граду у коме је заједно са вама 35 година живео. Такође је изразио велику радост што је уважена Комисија прихватила предлог Кола српских сестара, Црквено-певачке друштине „Бранко“, Центра за црквене студије, Команде копнене војске, Градске топлане, Удружења стваралаца „Цар Константин“, „Тами трејд“ д. о. о. гђице Драгане Родић и г. др Миодрага Ранђеловића, лекара интернисте, да доделите Призренској Богословији у Нишу ово признање. Његова Светост је срцем и душом везан за ову и Богословију и којој је учио, био њен професор и ректор, а изнад свега, када је школа била 1999. године истерана са старих огњишта нашла уточиште у овом граду, у Хиландарском метоху, у Епархијском двору добротом ондашњег епископа, а садашњег Патријарха.

Нек се радује Град Ниш, јер се уврстио међу градове као што су Београд, Скопље, Цетиње, Краљево, Призрен који су дали српском народу патријархе. А патријарх је личност која као сабирно сочиво у себи сабира све наде, жеље, радости и туге народа српског из свих српских земаља, али и из свих крајева земље и оних на мору и иза мора далеко. Нема узвишеније службе у 12.000.000 нашем народу од ове службе којом се Патријарх српски сараспиње са својим народом и у миру и у рату, у светлости и таму, у радости и жалости, у животу и смрти. А највећи је у смирењу, јер ништа о томе не говори.

Град Ниш је, и поред многих жртава од НАТО бомбардовања 1999, ипак доживео и то да једног дана не погине ниједан Нишлија и поред много товара опасних касетних бомби бачених на град. А то беше на дан Светог Василија Острошког. Радуј се граде због тога.

Нека се радује Град Ниш, јер и сада има, а имао и је и раније, дивне посленике у просвети, култури, књижевности и црквеном животу, као учитељ Тасу,

Фото: Епархија нишка

Колета Рашића, Стевана Сремца, Бранка Миљковића, епископе Јеронима и Светог Доситеја.

Једном је један краљ српски рекао поводом аспирација источног суседа на Град Ниш: „Само преко мене мртвог можете га узети!“ Радуј се Граде Нише због такве љубави тога краља, чије име си дао главном тргу.

Мученици и хероји су умирали за тебе, граде, као свештеници у Јанкиној Падини у Првом светском рату и Војвода Синђелић у Првом српском устанку. Песмом су опевани.

Нека се радује Град Ниш, јер има најскупоценију цркву у васељени. Није направљена од мермера и сребра. Ни од злата и драгог камења, већ од костију наших праотаца. Људске кости су најскупоценији грађевински материјал на којем је сазидана свака православна црква. То су свете мошти – свете моћи, јер се Божија сила и моћ преко њих показује. Пре сто и једне године о овоме храму – Беле кули, говорио је највећи српски беседник Свети Владика Николај Велимировић у Цркви Светог Павла у Лондону. Сто година касније, тј. у октобру прошле године, наш Српски Патријарх позван је у ту исту цркву у Лондону да говори и изнесе своје размишљање у овом тренутку. О Нишу и његовим вредностима говори се у највећим градовима света.

Нека се радује Град Ниш, јер у њему би родоначелник Немањића, а и српског народа, Стефан Немања. Он 1189. године овде у Нишу дочека немачког ца-

ра Фридриха Барбаросу, вођу Трећег крсташког рата и пропусти немачку војску без штете по свој народ. Само нам једна реч у језику нашем остаде састављена од „хвала“ и „молим“.

Нека се радује Град Ниш, јер у њему би рођен највећи од свих људи који су живели на овој планети – Цар Константин. Његова држава обухватала је простор од Велике Британије до Персије, од горњег тога Дунава до Сахаре. А његова мајка, која је била обична радница овде у Нишу, постала је ктитор најсветије цркве у васељени, Цркве Васкрсења у Јерусалиму која обухвата Голготу, плочу помазања, Гроб, место налажења Крста Христовог и Васкрсења где победи Господ смрт и Ад. То је дело наше земљакиње, царице Јелене. Ту су цркву Нишлије, као хор „Бранко“, до сада два пута походили и певали у славу Божију.

Велика је радост за Ниш била и прослава 2013. године 1700 година Миланског едикта. Овде, у Нишу, су били Источни патријарси и цела православна икумена и представници Цркве са Запада. А Ниш је био центар света. Том Нишу и ми малени изгнаници са класичних простора васцелог Српства, из Призрена и Призренске Богословије, коју су непријатељи наши хтели да униште, а ми сад имамо две: матичну у Призрену и овдашњу у Нишу, дајемо допринос тиме што снажном вером у Бога сведочимо о вредностима Града Ниша. Вером у Бога осмишљавамо и све у овом граду, и просвету, културу, Управу и рад и сав народ Божији. Сведочимо да само снажном вером можемо опстати у овом свету и да Бог хоће да нам помогне, ако има коме. Има, јер ученици свако јутро у свануће и вече у сумрак моле се за град овај и за све у њему. Млади у Нишу посећују веронауку, иду у Цркву Божију, причешћују се и траже Бога као једину вредност у свим световима за коју вреди и живети и умрети. Жив је Бог наш и жива је душа наша, о томе говорим и ја као представник Богословије коју сте данас наградили. Хвала!

Протојереј-ставрофор
Милушин Тимоџијевић

Награда „11. јануар“ Богословији у Нишу

Призренска Богословија Светог Кирила и Методија у Нишу налази се међу овогодишњим лауреатима награде „11. јануар“, престижног и највишег признања које Град Ниш додељује заслужним појединцима и колективима за изузетна достигнућа у напретку и афирмацији Града Ниша.

Награда, која се састоји од повеље, статуete „Ослободиоцима Ниша“ и новчаног дела, уручена је на свечаној седници Скупштине Града, 11. јануара, на дан када Град Ниш обележава Дан ослобођења Ниша од Турака. Свечаној седници присуствовали су, поред лауреата, Његово Преосвештенство епископ рашко-призренски Г. Теодосије, администратор Епархије нишке, и велики број истакнутих представника културног и привредног живота Града Ниша.

Овом наградом, Призренској Богословији у Нишу, која тихо и ненаметљиво живи, ради и труди се у својој основној мисији у овом граду пуних 17 година, признато је квалитетно присуство на духовној, културној и националној мапи Града Ниша, као и њен допринос за афирмацију оних вредности на којима Ниш почива од времена Константина Великог до дана данашњег. По доласку, 1999. године у Ниш, Призренска Богословија је врло брзо окупила млад, образован и полетан кадар пун ентузијазма. Кроз мноштво предавања које њени професори држе по позиву у Нишу и широм Епархије, кроз сарадњу са нишким Универзитетом и осталим културним, здравственим и градским институцијама, кроз непре-

кидно и постојано сведочење вере, наде и љубави, подигнут је општи ниво духовности Града Ниша, а кроз неговање сећања на славне моменте из наше националне историје, и општи ниво националне свести. Овај град је добио и велелепну зграду Богословије која краси Делијски вис и Габровачку реку, и она је трајни део овога града. Због свега овога, ова школа, иако коренима везана за простор Косова и Метохије, постала је незаобилазан и респектабилан чинилац на који Град Ниш може да рачуна и на који може да се ослони.

Примајући ово признање, протојереј-ставрофор Милушин Тимоџијевић, ректор Богословије у Нишу, пренео је, најпре, благослове и поздраве Његове Светости Патријарха Српског Г. Г Иринеја, и захвалио свима који су у овој црквено-просветној установи Српске Православне Цркве препознали вредности Светосавске просвете које, особито у ово време, треба истаћи и наградити. Он је, обраћајући се присутнима, направио својеврсну ретроспективу знаменитих људи, догађаја и институција Града Ниша у чији ред се Богословија, овом наградом, сврстала.

Поред Ордена Светога Саве Првог степена, највишег одликовања Српске Православне Цркве, који је Призренска Богословија у Нишу добила два пута – 1996. приликом прославе 125 година постојања и 2006. године приликом освећења и усељења нове зграде у Нишу – и ова награда и признање Града Ниша, које јесте част али и обавеза, јесу мотив за нова прегнућа и нове подвиге.

Јереј Дејан Крстић

– Од Свечовека до Богочовека –
 Живот и рад Епископа Николаја
 – 24. део –

Владика Николај (извор: Википедија)

Свечовек – савршена лепота

Радован Бићковић

Проблем и питање Свечовека за Николаја је истовремено питање смрти и живота. Колико је год био усхићен лепотом Свечовека, васионским редом и хармонијом, он није могао да побегне од стварности. Осећа да су клице смрти толико снажне у природи која га окружује, али и у његовој личној

Бескрајни и бесконачни васионски светови и простори, свака појединачна твар и свет у својој целини Николају се приказују као савршена лепота, хармонија и космос. Поставља се питање – шта је лепота? Да ли је она објективна, то јест да ли је она нешто што је иманентно свим стварима и свету као целини, или је пак она субјективан суд? Пошто свет и све ствари у њему, чак и сам човек, немају никакву суштину по себи (све што имају, то су својства Свечовека), онда не може бити ни речи о лепоти као о нечему што је иманентно самој природи. Та лепота коју нам ствари показују јесте символ и одсјај праве Лепоте. Лепота је сам Све-

човек. Он као суштина свега, као Биће у којем је све садржано, суштина је саме Лепоте. Свечовек је савршен – Биће без недостатка, према томе – Он је и савршена Лепота. Свет је леп, и то нужно, зато што је његов Творац Леп – што је само његово биће лепо.

Свечовек је апсолутна лепота сам по себи (Исто, 665), а самим тим и лепота саме *Агамеве* (Исто, 696). *Агамева* је други назив за земљу, свет, васиону. Николај, попут Достојевског, тврди да ће Лепота на крају и спасти свет (Исто, 697).

Свечовек – крајња сврха света

Проблем и питање Свечовека за Николаја је истовремено

питање смрти и живота. Колико је год био усхићен лепотом Свечовека, васионским редом и хармонијом, он није могао да побегне од стварности. Осећа да су клице смрти толико снажне у природи која га окружује, али и у његовој личној. Природа страда, страда и он са њом. Смрт је неки „улез“ у свету, нешто што је противприродно и са чим се човек не мири. Време осећа као континуитет страдања (Исто, 710). У свету је толико очигледно постојање зла да прети опасност од његовог потпуног тријумфа. „Свечовек је усељен у овај свет чврсто као син у очевину, но готов је сваког часа иселити се из њега, као гост из негостољубивог

Када говори о коначној судбини и крају света, Николај мисли на спасење човека, али и целе творевине.

Наиме, сва је творевина, од почетка до краја, потчињена човеку. Што се збива с човеком, дешава се и са природом. Творевина има да буде једно време против човека, али на крају сва мора да прође кроз њега.

дома“ (Исто, 709). Тај *нејоспољубиви дом* је овај свет и душе људске које су заражене грехом.

Човек и свет сами од себе нису у стању да се ослободе окова смрти и греха. Искуљење и спасење света не може да учини ни наука, ни техника, ни философија, ни натчовек, већ једино Свечовек. „Свечовек је избављење свету“ (Исто, 607), јер Он није само индијско *све, све-моћ, све-знање, све-умење, све-шканање, све-здравље* већ и *све-милости* (Исто, 652). Свет и човек који болују од опаке болести, болести на смрт, непрестано „сањају“ натчовека, али кад се пробуде (на крају историје) дочекаће Свечовека (Исто, 698). Он је „брат свих људи и свих ствари“ (Исто, 698), пошто није горд као натчовек (Исто, 698), већ је смирен, и на крају ће спасти свет. Свечовек никад није равнодушан према страдању света. Напротив, он „плаче кроз све очи, смеје се кроз сва уста и говори кроз све језике на земљи“ (Исто, 701). Што припада Свечовеку, припада и свим људима и стварима (Исто, 672). Што значи да им припада живот и вечно постојање. На крају ће све у Свечовеку наћи свој смисао, „здравље“ и „пунућу“ – људи и нељуди (Исто, 671). Иако су, дакле, зло и смрт, као неке „игре“ Свечовека, присутне у свету, њихов тријумф је немогућ јер, будући да се све налази у Њему, то би онда значило и смрт самог Свечовека. Коначно спасење света је нужност. Сваки

онтолошки монизам нужно се завршава или „смрћу Бога“ – Његовим нестајањем и нестанком света, или пак реинтеграцијом и рехабилитацијом свега у Богу. Николај верује у ово последње. Свечовек је јачи од свега, па и од смрти, и Он је „крајња намена земље и крајња лепота њена, њена последња тоалета“ (Исто, 607).

Свечовек није само крајњи циљ и смисао света и човека већ истовремено и *метод* којим се стиже до тог циља. „Свечовек је пут к срећи, пут до сада само пророкован но још не гажен“ (Исто, 643). Свечовек је једини пут света ка циљу јер зна математику (Исто, 632). Истичући како Свечовек зна математику, Николај у ствари хоће да каже да је Свечовек поузданији пут него што је то чак и математика као најизвесније људско знање.

Када говори о коначној судбини и крају света, он мисли на спасење човека, али и целе творевине. Наиме, сва је творевина, од почетка до краја, потчињена човеку. Што се збива с човеком, дешава се и са природом. Творевина има да буде једно време против човека, али на крају сва мора да прође кроз њега. Човек је син земље, и да би спасла сына свога, мора да постане човек и да пожуди за новом креацијом Свечовека (Исто, 659). „Кад сва земља прође кроз човека, човек ће онда dospети до Свечовека. А кад Свечовек буде достигнут,

Владика Николај са мајком
(извор: crkvasvetogilije.com)

страх ће ослободити земљу својих окова...” (Исто, 659). Крај света је, у ствари, крај и довршење једне форме света, а почетак једног новог света (Исто, 708). Његове апокалиптичке визије условљене су и ондашњим страховима у Европи. Европи, која је протерала Свечовека (*Речи о Свечовеку* Николај завршава констатацијом да је Лице Свечовека „окренуто Азији“ (упоређи 759–762)), прети смрт и пропаст. Од тога је једино може спасти Свечовек. Стога Николај пророчким гласом виче да се Европа врати Христу, односно Свечовеку. Тек тада ће она бити спремна за нови живот. Тај позив није упућен само њој, већ и целом свету, јер он хоће да гради свет на новим основама и да у њему успостави нови поредак који назива *комунизам светих* (Исто, 644–646). Николај није ни за теократију, ни за монархију, ни за аристократију, ни за демократију, већ за *светокраишу*. А она је једино могућа на Свечовеку. И тако се једна смела мисаона авантура Владике Николаја ипак завршава утопијом.

— наставиће се —

– Нека питања из Старог Завета –

Свитак са старосавезним текстом на јеврејском
(извор: Википедија)

Значај Старог Савеза за хришћанску теологију

Проф. др Родољуб Кубаши

Нови Савез изникао је из Старог, који је и био „васпитач за Христа“ (Гал. 3, 24). Стварност коју је најавио Стари остварила се у Новом Савезу. На тим богословским основама настало је хришћанско Свето Писмо.

У раној Цркви се од новосавезног доба па све до половине другог века под речју Писмо или Свето Писмо подразумевао Стари Савез. Као Писмо користили су га и наводили Христос и апостоли. Промишљања ранохришћанских теолога о личности Исуса Христа нужно је подразумевало старосавезна обећања. То се види нарочито у формулацијама „писано је“ или „јер је тако пророк написао“. Уопште, месијански лик Христа се не може разумети без старосавезне перспективе. Он је Месија којег су најавили пророци, и у којем су се „испунила Писма“. Многи догађаји из Христовог овоземног живота дешавали су се јер „је све било да се испуне Писма пророчка“ (Мт. 26, 56) или „јер се ово догоди да се испуни Писмо“ (Јн. 19, 36). Сам Христос се често позивао на Писмо:

„Зар нисте никада читали у Писму“ (Мт. 21, 42; Мк. 12, 10) или „Варате се, не знајући Писма“ (Мт. 22, 29). Он га је у неким ситуацијама тумачио: „И почевши од Мојсија и од свију Пророка разјасни им што је у свим Писмима о њему писано“ (Лк. 24, 27). Такође је позивао да се изучавају свети списи: „Истражујете Писма, јер ви мислите да у њима имате живот вечни; а управо она сведоче о мени“ (Јн. 5, 39). Погоотово су се апостоли у расправама са Јеврејима позивали на Писмо. Тако се за ап. Павла на једном месту у Делима каже: „И Павле по своме обичају уђе к њима, и три суботе расправљаше с њима о Писму“ (Дап. 17, 2). Писмо је и настало са циљем да буде поука и утеха Христовим ученицима „јер што се раније написа за нашу се поуку написа, да кроз трпљење и утехом Писма имамо

наду“ (Рим. 15, 4). Сви ови наводи сведоче колико је Писмо, тј. Стари Савез био важан за Христа и апостоле.

Рана Црква се од самих почетка саморазумевала као Нови Израил, који своје утемељење има у Старом. Истоветна аналогја постојала је на нивоу Писма. Нови Савез изникао је из Старог, који је и био „васпитач за Христа“ (Гал. 3, 24). Стварност коју је најавио Стари остварила се у Новом Савезу. На тим богословским основама настало је хришћанско Свето Писмо. Стога и не чуди ауторитет Старог Савеза у свести раних хришћанских теолога и уопште у животу Цркве. Тај ауторитет се огледао у његовој богослужбеној употреби – химнографији и иконографији, а нарочито хришћанској теологији и егзегези. Од сачуваних светоотачких тумачења Писма, примет-

но је да су се Свети Оци у егзегези више усмеравали на Стари Савез, што је врло индикативно. Чак су и у аскетској литератури старосавезни списи имали средишњу улогу, као нпр. Псалми или Исаија. У светописамским текстовима Оци су тражили Истине вере. Поред тога, у Писму су присутни и обрасци мишљења, који су формиранли већ у Старом Савезу. Размишљати и говорити о Богу могуће је само кроз разумевање речи Божије присутне у Писму. Тако се у оквиру хришћанске егзегезе развила типологија, као егзегетски приступ који се заснивао на изналажењу и разумевању унутрашњих спона између старосавезне и новосавезне стварности, као и њене егзистенцијалне импликације на реалност Цркве.

Готово је фасцинантно колико су Свети Оци познавали старосавезне списе. За неке се, чак, тврдило да су цело Писмо знали напамет. Познавање Писма није важило само за оне Оце који су били посебно усмерени на тумачења, као што су Св. Јован Златоуст, Теодорит Кирски или Дидим Слепи, већ и на Оце склонлије богословским спекулацијама, као што су Св. Атанасије Велики, Св. Кирил Александријски или Св. Максим Исповедник. Све то говори колико је Стари Савез био важан, не само као духовна поука, него и као ослонац богословског промишљања. Добро је познато да је још у раном периоду Цркве маркионство одбачено као јерес, јер је Маркион одбацивао Стари Савез, разликујући старосавезног и новосавезног Бога. Црква је на такве изазове одлучно исповедила да је Бог оба Савеза исти Бог, који се јављао Мојсију и осталим старосавезним боговидцима, и коначно се у пуноћи јавио у личности Исуса Христа.

Међутим, временом је Стари Савез, као и Писмо уопште, губио средишњу улогу у животу Цркве. Томе су свакако допринеле историјске и културолошке околности у којима су се нала-

зили православни народи. У смутним и тешким временима Писмо је некако гурнуто у страну, што је нужно оставило последице. То се и те како одразило на савремено православно богословље, у којем Писмо такође игра занемарљиву улогу. Чак код једног броја данашњих теолога и појединачно читање Писма се назива протестантизмом, а сама библистика „сумњивом науком“. Стиче се утисак да у нашој средини није довољно освешћено то колико су се Свети Оци бавили Писмом. Управо се из те перспективе може разумети феномен да је нпр. код нас последњих деценија питање „отворених или затворених двери“ постало доминантан богословски проблем. Нешто што неодољиво подсећа на средњовековна схоластичка питања, типа: Колико анђела може стати на врх игле? Ни заговорници неопатристичке синтезе нису у том правцу направили некакав озбиљнији искорак. Напротив, углавном се остало на синтетичком и упегланом разумевању Отаца, иако је сам покрет имао свој богословски значај. Међутим, гласовита крилатица „напред к Оцима“ морала би се разумети као „повратак Писму“, јер су управо то чинили Оци.

Повратак Писму јесте повратак животном реализму, питањима због којих је написан Стари и Нови Савез. Питањима којим су се бавили Свети Оци. Иза облака великих теолошких идеја, Писмо у средиште пажње ставља човека. У том смислу улога Старог Савеза је немериво значајна. Поред већ набројених богословских аспеката присутних у предању Цркве и светоотачком богословљу, Стари Савез добија на актуелности

Фрагмент рукописа Септуагинте – превода старосавезног текста на грчки језик (извор: Википедија)

у многим ситуацијама кроз које пролази савремени човек, Црква и друштво у целини. Силни изазови свакодневице, могу наћи своје одговоре у старосавезним списима. То се, пре свега, односи на питање присуства Бога у животу човека и у свету. Улажењем у старосавезни текст стиче се религијски сензибилитет који на позитиван начин обликује човеков светоназор. Многе старосавезне личности имају парадигматски карактер у смислу образаца понашања и деловања. У неким личковима дубоко су оцртане карактерне особине човека, па се тако на пластичан начин приказују међуљудски односи и последице таквих односа. У том смислу Стари Савез представља архетипску стварност, која има за циљ да човеку помогне да нађе пут ка Богу и да препозна Божије реално присуство у сопственом животу. Стога се Стари Савез не може разумевати само као књига која је имала значај у предхришћанско доба, и у којој је најављен долазак Месије. Стари Савез је то и још много тога, што га чини незаобилазним и стално актуелним у временском ходу Цркве. ■■

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

Вазнесење Исаијино

Проф. др Предраг Драгишиновић

Читајући о ранохришћанској литератури, наишао сам на спис под називом *Вазнесење Исаијино*. О каквом спису је реч?

Вазнесење Исаијино је древни хришћански спис, односно најранији хришћански апокриф посвећен једној старозаветној личности (касније ће их бити много, попут апокрифа пророка Данила, Јездре итд.). Уједно је то и најстарија хришћанска апокрифна апокалипса, настала крајем 1. или у првој половини 2. века. Спис је у целости сачуван само у етиопском преводу. Овај спис се дуго проучавао тако што су се у њему тражиле јудејске, прехришћанске традиције и хришћански слојеви текста. Пошто се показало да ово разликовање није могуће са сигурношћу утврдити, у данашњој науци је овај приступ углавном одбачен. Спис се у целости сматра делом непознатог хришћанина и састоји се од два дела која се јасно могу разликовати. Први део списка (главе 1–5) назива се „Страдање Исаијино“ и заснован је на јудејским традицијама о мученичкој смрти пророка Исаије (уп. Лев. 11, 37). Други део (6–11) назива се „Виђење Исаијино“. Иако је други део списка рукописно постојао као одвојена целина у неким латинским и старословенским преводима, у античким рукописима се углавном налази интегрално свих 11 глава које чине спис *Ваз-*

Св. Пророк Исаија, мозаик из 11. века, Хиос
(извор: Православна енциклопедија pravenc.ru)

несење Исаијино. Поједини научници сматрају да су главе 6–11 биле прво написане, а да је други аутор њима присајединио гла-

ве 1–5. Други пак сматрају да је целокупан спис дело једног аутора, који је приликом његовог састављања за узор имао књигу пророка Данила која се састоји из једног наративног (главе 1–6) и једног апокалиптичког дела (главе 7–12). У том смислу, *Вазнесење Исаијино* је апокалиптички спис који, слично као и друге апокалипсе позног јудаизма, жанровски комбинује наратију и откровења (апокалипсе).

Први део описује прогон и страдање пророка Исаије за време владавине цара Манасије. У овом наративном делу списка постоји и једно краће откровење које је пророк имао за време владавине Језекије (3, 13–4, 22). Ово откровење ће бити опширније изложено у другом делу списка (6–11). Аутор користи сведочанства из књиге пророка Исаије, када нпр. описује рођење Љубљеног (ово је христолошка титула и односи се на Исуса Христа) од Девике Марије (Ис. 7, 13–14; 66, 7–8 у ВазИс. 11, 2–10). На почетку откровења се говори о доласку Љубљеног на земљу, износи кратак сажетак његовог деловања на земљи, да би се потом описали последњи дани пре његовог другог доласка. Нарочито се истиче да ће у тим последњим данима Црква

Мучеништво Пророка Исаије, минијатура из рукописне Библије из 1372. г. (извор: pravenc.ru)

бити корумпирана и удаљена од свог изворног назначења. У другом виђењу Исаија се уздиже на седмо небо где му се открива будући силазак Љубљеног са неба на земљу, његов боравак на земљи и поновно вазнесење на небо поред Бога на седмом небу. Оба откровења су христолошког карактера и излажу причу о Исусу Христу, с тим што је прво више временски (хронолошки), а друго више просторно (космолошки) оријентисано.

Намера писца овог дела била је да изнесе једно космолошко читање Еванђеља. Стога он и употребљава космологију седам небеса. Слика света је изразито дуалистичка: небо је простор анђела који славе Бога, а како се пролази са неба на небо слава Божија све више расте, све до велике славе Божије на седмом небу. Простор земље је, пак, простор мрака којим владају силе зла. Да би своје свете уздигао до славе седмог неба, Љубљени мора да сиђе на земљу и све до хада. Силазећи са неба на небо, он узима обличје анђела дотичног неба. Тако његова слава бива

Св. Пророк Исаија, фреска из Краљеве цркве манастира Студеница, 1314. г. (извор: pravenc.ru)

све мања и мања, док коначно не стигне до земље и узме обличје човека. На земљи и до хада свој прави идентитет држи у тајности, да га силе зла не би препознале. Тек по васкрсењу, он узима своје славно обличје и вазноси се назад на седмо небо. Аутор овог списка користи христолошке и космолошке елементе из појединих списка апостола Павла (Фил. 2, 6–11; 1. Кор. 2, 6–7; 2. Кор. 3, 18; уп. такође Еф. 1, 20; 6, 12). Христологија је каракте-

ристична по томе што прослављени Љубљени тајно силази на земљу, мотив који је присутан у апокрифима 2. века.

Идеја космолошког Еванђеља која прожима овај спис сасвим је природно приписана пророку Исаији, пошто је он најчитанији и најцитиранији пророк у раном хришћанству. Он је тај пророк који је, по убеђењу хришћанских мислилаца, многе еванђелске догађаје пред-видео (нпр. Ис. 7, 14; 53).

Велики рат

Илустрација из књиге *Са Србијом у изгнанство* (извор: pravoslavie.ru)

Српске чиче, фотографија из 1. св. рата (извор: pravoslavie.ru)

Борци последњег позива

Амерички новинар Фортијер Џонс (1893–1940), 1915. г. је извештавао из Србије и са српском војском прешао преко Албаније. О својим ратним данима у Србији објавио је у Њујорку 1916. књигу *Са Србијом у изгнанство – доживљаји једног Американца са неумишљеном армијом*. Књигу је посветио „српским чичама“. У овом броју *Православља* доносимо делове његове приче о чојству и неугасивом јунаштву „исувише старих за праве војнике“.

У Србији – чича – је увек уживао најдубље поштовање и љубав, и с пуним правом. Али, после овог рата они ће бити десет пута више поштовани и љубљени у својој отаџбини, пише Фортијер Џонс, описујући свој први сусрет са српским чичама... У првом тренутку, гледајући из воза у Бевђелији, граду на граници Грчке и Србије, у „свог“ првог чичу, Фортијер сликовито бележи: „Било је то средином лета, топло као у јужној Италији, али је тај човек био одевен као што се ми одевамо у време мраза. На својим плећима носио је вунени огртач од кавене тканине. О огртач прикачена је кукуљача, коју је набијао на главу за време кише, и која је целом његовом оделу давала калуђерски изглед. Испод огртача носио је кожух без рукава од јагњеће коже, са дебелом вуном окренутом

унутра. И то у месецу јулу. Испод кожуха била је кошуља од платна, тканог код куће. И носио је чакшире, тесно приљубљене уз кукове и колена, али се позади ширише као кеса. На ногама је имао дебеле вунене чарапе, које су ишле преко чакшира чак до колена, окићене шарама сјајних боја. На ногама су му били опанци, пола ципеле, пола сандале.“

Сапет снажним осећањима сажаљења, амерички новинар каже да су му, у том тренутку, као асоцијација на слику пред очима – ниједан није изгледао старији од седамдесет, али ни млађи од тридесет година – дошли Ланиерови стихови: „На што ће ми ова паучина на мени / Кад је нада мном већ паук спleo мрежу своју?“

Али, било је то на почетку, у првим сусретима кроз вагонски прозор „Гире“ који је милео

српским прашњавим и усијалим пругама. Тада, како сам каже – није познавао Србију. „Дуго и дуго још неће паук сплести своју мрежу над овим чичама. Близу милион Немаца, Аустријанаца и Бугара искусили су то неколико месеци доцније, али откос, хвала Богу, није падао само на једној страни!“, писао је касније, док је његов воз залазио дубље у Србију.

Затичући чиче на сваком месту на којем је застајао, амерички новинар је у почетку мислио да они „само чувају пругу“ која се растезала и пружала кроз Србију... „Код сваког малог моста било их је по четири, два на свакој страни, где су живели у малим шатрама од шипражја. На станицама излазиле су читаве чете чича, у чудноватим групама, с пушкама разног калибра обешеним о њихова кошчата рамена...“

Стражар поред пруге 1914. године (извор: pravoslavie.ru)

Србија 1914. г., мобилизација и најстаријих бораца (извор: pravoslavie.ru)

Много прича о чичама се нагомилало у папирима и забелешкама овог новинара, свака тако сликовита, речита, јасна и прецизна, као оштро око камере... „И тај човек, чији се сав живот састоји у томе да чува ову усијану железничку траку док његови синови и унуци умиру на граници, опет се весело осмехује...”

Током надолazeћих ратних година које је провео са Србима, извештавајући о стратегијама, успесима, страдањима, током Великог рата, Фортијер се уверио да чиче нису „само чувари шина“, старине – већ и храбри, одважни, жилави борци који су спремни да се супротставе времену и логици људског века, али и младим војницима, одморним и потпуно опремљеним и до зуба наоружаним, који су их чекали у непријатељским шанчевима на Дрини. Ови старци се нису надали да ће их моћи савладати, зауставити. „Добро су знали куда иду, нису се одавали маштаријама“, пише он и констатује: „Али не беху ни забринуте ни весели...” И надаље још сликовитије, причом о обичним, а тада тако драгоценим цигаретама, дочава како су се осећали и шта су мислили ови „борци последњег позива“. „Ја сам имао неколико хиљада цигарета и делио сам их међу младе војнике и из њихо-

вих речи, којима су ми се захваљивали, ја сам схватио колико се надају да ће се једном вратити натраг. Али, кад сам једном проседам старцу дао сто цигарета, рече он преко тумача: 'Ово ће бити доста за живота!'"

„Збрисани су као што се трупе могу збрисати, изгинули су скоро до последњег човека. И током страшних идућих десет недеља, где год су ступали у борбу ови људи последњег позива, јуначки су се одликовали.“

Много прича је остало записано о њима, али јуначка одбрана Чачка је, чини се, најупечатљивија.

„Чиче су браниле Чачак. Са пушкама свих могућих калибра, и сувише стари за праве војнике, искључени из три позива, чиче из Чачка сукобиле су се са војском какву је само Немачка била у стању да отпрати, потпуно опремљеном, сјајно снабдевом и која је све јасније увиђала да се пред њом ломи цела једна држава. Али чича зна не само како да се цео дан одржи на сувом хлебу од пола фунте, него зна и како да се заклони за дрво и камен“, записао је Фортијер.

Три пута су Немци отели град од њих, али су га чиче сваки пут повратили. Тек онда када их је четири петине било онеспособљено за борбу, могли су Немци коначно задржати и освојити Чачак.

Амерички новинар је могао само једно да констатује: „Кад је видео да се Србија налази у самртним мукама, он је (чича), желео само једно – да и он умре с њом!“

И за крај ове приче, једне од хиљада које су написане на страницама историје крвавог Великог рата, завршавамо пасусом који је остао из овог новинара, ратног извештача из малене Србије: „Седам дана по паду Чачка сусрео сам једну чету из последњег позива на врху једне црногорске планине. Било је то оних дана када нису имали никакве хране, када су гледали како на њихове очи падају стотине њихових другова; мртви од глади, студи, изнурености; када не оста ниједне стопе српског слободног земљишта; када су били одвојени од својих породица по свој прилици заувек, у најбољем случају за читаве године; када их је притисла беда коју човек није у стању да издржи...”

И на моје највеће изненађење, чиче су ишле путем и певале!“

Зорица Нешић
и Снежана Крујниковић

Саборни храм Епархије канадске Св. оца Николаја у Хамилтону

Саборни храм посвећен Светом оцу Николају у Хамилтону у Онтарију.

Срце Православља у далеком Онтарију

Српска заједница на простору Хамилтона у канадском Онтарију почела је да се ствара још почетком 20. века. Досељеници су се тада суочавали не само са egzистенцијалним проблемима, већ и са непознавањем језика, културе, правила и прописа, али су чак и у таквим условима имали јасно изражену свест и потребу за организованом црквеном заједницом са којом, и уз помоћ које, ће успети да сачувају православну веру, српску културу, традицију и обичаје како би спречили нестајање и потпуну асимилацију српске заједнице у овом делу Канаде.

У Хамилтону данас постоје две црквено-школске општине са три парохије. Прва црквено-школска општина у читавој источној Канади формирана је године 1913. У Хамилтону и са нешто мало сакупљених средстава саграђена је мала црквица посвећена Светом оцу Николају. Цркву је освештао 15. децембра 1917. Архимандрит Мардарије Ускоковић, потоњи Св. Мардарије Либертвилски. У тој цркви су многа деца крштена, парови венчани и из тог корена изникло је и садашњи Саборни храм. Нови храм, такође посвећен Светом оцу Николају, сази-

дан је 1965, а осветио га је 20. јуна те године Владика источноамерички и канадски Стефан (Ластавица). Први Епископ канадски Георгије устоличен је на овом месту на празник Покрова Пресвете Богородице 1984. године. Неколико година касније, у непосредној близини благословен је и велелепни парохијски дом.

Верним залагањем народа многобројни проблеми у животу и раду црквене заједнице решавани су током година. Заједништвом су регулисане финансијске обавезе, изграђена је парохијска кућа, а и храм је живописан. Ни нове генерације Срба рођених у Канади нису заборавили своју отаџбину, слали су помоћ током последњих ратова на овим нашим просторима, помагали су оне који су стигли из ратом захваћених подручја.

Градитељски подухвати на црквеном имању настављају се и у новом миленијуму. Године 2005. купљено је земљиште тик уз Саборни храм у Хамилтону у намери да се, када се стекну услови, сагради старачки дом са свим пратећим објектима и инфраструктуром, а то није све...

Српска заједница окупљена око Саборног храма Св. оца Ни-

колаја у Хамилтону започела је дугорочни пројекат проширења црквене сале. Постојећа сала изграђена је 1965, и у то време је била једна од најлепших и најатрактивнијих сали на простору Хамилтона и шире. Изграђена је на два нивоа и задовољавала је потребе и тражене стандарде. Чланови ЦШО на челу са председником Мирославом Ђуђузом су на својим седницама усвојили предложени пројекат по којем би сала имала 400 места и све пратеће садржаје. Изградња тј. проширење сале била би прва фаза дугорочног пројекта. Друга фаза била би усмерена ка проширењу и уређењу паркинга простора, а у трећој је планирана изградња веома потребног старачког дома. Грађевински одбор на челу са Владимиром Шоботом, улаже много труда ка реализацији овог великог пројекта. Организовано је неколико донаторских вечери, као и бројне друге акције са циљем прикупљања финансијских средстава.

При Саборном храму Светог оца Николаја у Хамилтону делује и најстарије Коло српских сеестара у Северној Америци. Коло „Краљица Марија“ носи име по мајци краља Александра Кара-

Сваке године ђаци у ЦШО у Хамилтону посебно обрађују неку од задатих тема, које се на крају школске године посебно оцењују и награђују, а реч је о темама српске историје, традиције и културе као нпр. 1. и 2. Српски устанак, 100 година од Великог рата, српска ћирилица и почеци српске писмености, српске сеобе итд.

Полијелеје Саборног храма као и прозоре у витраж техници даровале су сестре Кола „Краљица Марија“. Коло је ктитор-задужбинар Храма Св. Саве на Врачару. Коло „Краљица Марија“ и дан данас помаже појединце, организације у Канади и у Србији.

Ђорђевића и основано је 1934. Саборни храм Св. оца Николаја има и Коло српских сестара „Св. отац Николај“ које постоји готово од самог почетка постојања храма. Бројне сестре Кола сложено раде на унапређењу заједнице, окупљене око своје председнице Марије-Маре Лакке, брину се о свим потребама Саборног храма, помажу и посећују болесне и оне којима је помоћ потребна.

Велика фолклорна организација Саборног храма под руководством сестре Драгице Шобот

чува српску традицију и фолклорну уметност и на овим просторима, тако далеко од родног краја. Организовани у шест група, фолклораши наступају по северноамеричком континенту и проносе славу храма, као и наших лепих плесних обичаја и народних ношњи, чувајући их од заборава.

У српској школи Св. отац Николај наставу учи око 120 деце. Од предшколаца до осмог разреда основне школе, деца имају могућност да уче српски језик, али и да слушају часове историје, ге-

ографије, културе. Сваки разред има своју Славу. Тог дана сваки разред донесе славски колач и жито, и сви ђаци су тада домаћини, а други ђаци и родитељи су њихови гости. Светосавска приредба је посебно радостан дан за ђаке, родитеље и учитеље, а руководство српске школе на челу са братом Марком Петком улаже много времена и труда у целокупну организацију живота и рада школе.

Лепоти богослужења у Саборном храму својим појањем доприноси и хор са дугом традицијом, под диригентским руководством протинице Мире Стојсављевић више од 44 године. Успешно наступају и широм северноамеричког континента, а својим репертоаром духовних и националних песама заслужено плене пажњу на својим наступима.

Прошле, 2015. године, храм је прославио пола века постојања. Цела година била је посвећена том великом јубилеју наше српске православне заједнице у Хамилтону, а у дане велике прославе 21. јуна 2015, заједницу и храм посетио је Патријарх српски Г. Иринеј и лично узео учешћа у обележавању празника.

Молитве Богу у Саборној цркви у Хамилтону узносе се непрекидно од 1965. На енглеском и на српском језику врше се богослужења. Кроз молитве и богослужења, Свете Тајне, савете и разговоре са свештеницима Саборног храма протојерејем-ставрофором Милојком Димитрићем и протојерејем Ђуром Самцем, верници налазе укрепење и утеху у мноштву искушења којима су изложени у свакодневним животним изазовима.

Све пројекте и планове, били велики и захтевни или нешто мањи, храм реализује уз благослов и подршку Преосвећеног Владике Г. др. Митрофана, уз захвалност Владици за савете, подршку и охрабрење које пружа.

М. Симоновић,

коаутор : Пројојереј Ђуро Самац ■

О наказама и људима

„I, Daniel Blake“,
Ken Loach,
2016

Ја, Данијел Блејк у режији Кена Лоуча („I, Daniel Blake“, Ken Loach, 2016), као и други филмови овог великог британског редитеља, заснован је на прецизној анализи механизма и метода манипулације, репресије и експлоатације које владајући слојеви и државни апарат спроводе над појединцима и друштвеним групама, чија је партиципација у доношењу одлука од општег интереса готово непостојећа. С друге стране, Лоуч у својим филмовима оваквом систему доминације и контроле, као и његовим носиоцима, супротставља како упечатљиве појединце у пасивној или активној конфронтацији са таквим системом и његовим вредностима, тако и поље аутентичних људских односа који нису засновани на третману људи као робе нити људских бића као безличних шрафова у апстрахованом апарату (ре)дистрибуције моћи. Лоучов критички ангажман, стога, не почива на промовисању готових и нужно апстрактних идеолошких схема, већ представља позив на ревитализацију друштва као истинске људске заједнице, засноване на солидарности, сарадњи и бризи и поштовању за сваког појединца.

Филм „Ја, Данијел Блејк“, добитник „Златне палме“ на филмском фестивалу у Кану за 2016. годину, у фокус ставља остарелог

радника који, услед болести, упада у жрвањ обезбљујене државне бирократије док, с друге стране, остварује у извесној мери аутентичне људске односе у својој непосредној, и класним искуством блиској, околини. Супротстављање ове две равни друштвених односа, у филму добија готово схематски карактер, а бирократски систем „позног капитализма“ поприма безмало „метафизичка“ својства, својства једне самодоволне и затворене реалности и – скоро да би се могло рећи – објективизована својства оног „ентитета“ који се у аскетској литератури обично именује као „свет“.

Том „свету“ супротстављен је, како већ сам наслов филма сугерише, појединац са именом и презименом, који не пристаје да се одрекне свог непоновљивог личног идентитета да би га, под било којим изговором, заменио за корпоративни идентитет човека-робе или човека-роба. Поред овога, наслов филма сугерише и „нашу“ идентификацију са овим потлаченим „јунаком нашег доба“ у коме требамо да препознамо не само наш друштвени, него и егзистенцијални положај, и који нас тиме позива на превладавање наше друштвене и егзистенцијалне пасивности у сукобу са неправедним друштвеним односима, али и са „светом овим“.

Иако у последњој трећини филм губи на наративном и

драмском интензитету, показујући замор у виду наративне маханизованости, карактеризацијске схематичности и идејне експликативности, што га у доброј мери поетички и значењски осиромашује, он, попут готово свих филмова Кена Лоуча, представља вредно и незаменљиво гледалачко искуство, и то од оних данас најређих – које нас макар и у свим незнатној мери суочава са трагичном конкретношћу нашег живота, његовом појединачношћу самом.

Владимир Коларић

Теолошки погледи XLIX/3 (2016)

Број 3 за 2016. годину,
Београд 2016

320 страна (стр. 423–742); 21 cm

ISSN 0497-2597

Крајем 2016. године из штампе су изашли нови *Теолошки погледи* (XLIX година издажења, трећа свеска за 2016. годину) – на укупно 320 страна.

Нови *Теолошки погледи* читаоцима најпре доносе превод патристичких текстова – превод списка ранохришћанског аутора Афраата, персијског мудраца, под насловом „Приказ 11 : О обрезану“ (стр. 425–444) (овај текст са сиријског језика превео је Ђакон др Н. Тумара), а затим спис Евагрија Понтијског под насловом „Делатељ“ (у литератури познат и као *Практична појављавља* – *Практикос*) (стр. 445–500) у преводу Лазара Нешића.

За патристичким текстовима следе радови домаћих аутора и преводи – укупно 13 чланака, за којима следе кратки осврти и прикази нових издања. У новој свесци версконаучног часописа *Теолошки погледи* објављени су следећи научни радови:

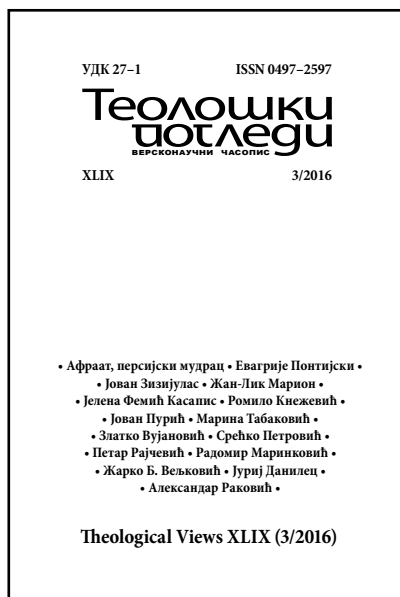
Јелена Фемић Касапис, „О мистима. Уз песму и игру“ (стр. 501–514);

Ромило Кнежевић, „О монаштву стваралаца“ (стр. 515–528);

Епископ Јован Пурић, „Света Тајна Евхаристије и њена свештена симболика“ (стр. 529–546);

Марина Табаковић, „Литургијска и доктринарна функција иконе и савремена црквена стварност“ (стр. 547–566);

Златко Вујановић, „Схватање историје у Старом Завету“ (стр. 567–578);

Срећко Петровић, „Библијски Бог Творац и стварање: кратки осврт на такозвани 'библијски креационизам'“ (стр. 579–608);

Петар Рајчевић, „Веронаука у наставним плановима и програмима за основне школе у новековној Србији“ (стр. 609–632);

Радомир Маринковић, „Верска настава у Србији између традиционализма и секуларизма“ (стр. 633–644);

Жарко Б. Вељковић, „Шта значи *Оуреши* на Милутиновој плаштаници?“ (стр. 645–652);

Јуриј Данилец, „Делатност епископа Серафима (Јовановића) и Јосифа (Џвијовића) у Подкарпатској Русији и у Прешовској области (према материјалима из часописа „Православна Карпатска Русија“ (1928–1931. г.))“ (чланак написан на руском језику) (стр. 653–674), и

Александар Раковић, „Индонезански глас против „Косова“ у Унеску“ (стр. 675–684).

За чланцима следе преводи: Митрополит Јован Зизијулас, „Тројична слобода: да ли је Бог слободан у тројичном животу?“ (стр. 685–700), и

Жан-Лик Марион, „Мировање, Кретање, Љубав: приступ сопству према Св. Августину“ (стр. 701–722).

На преводе се настављају прикази новијих издања (стр. 723–

739), те исправка погрешно нумерисаних годишта *Теолошких погледа* (стр. 740–741) и кратко упутство ауторима (стр. 742).

Часопис *Теолошки погледи* може се купити у књижарама Православног богословског факултета БУ, а о начину претплате можете се информисати преко адресе pretplata@spc.rs или на телефон (+381) 11 3025 113.

С. Пешровић

Избране проповеди Митрополита Христофора

Митрополит Христофор : избране проповеди – „неизмењена српска душа“ / [приредио] Дамјан С. Божић

Београд : Издавачка фондација Архиепископије београдско-карловачке Српске Православне Цркве, 2016

386 стр. : илустр. ; 24 cm
ISBN 978-86-84799-90-8

Ишчекујући божићне празнике, велику радост нам је приредила књига *Избране проповеди* блаженопочившег Митрополита Христофора (Ковачевића).

Са благословом Његове Светости Патријарха српског Господи-

на Иринеја, уз помоћ Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама Владе Републике Србије, Издавачка фондација Архиепископије београдско-карловачке понудила је јавности прави духовни бисер.

Године су биле потребне како би христово проповедништво Митрополита Христофора задобило материјално рухо. Али, дочекали смо једно грандиозно дело, које има вишеструку вредност. Са једне стране, имајући у виду биографију Митрополита Христофора и живописне пригодне проповеди, књига има историографске вредности, будући да се прати развој духовности Срба на северноамеричком континенту. А опет, књига има још већи омилитички значај, пошто садржи различите облике проповеди.

Како Његова Светост Патријарх српски Господин Иринеј у предговору наглашава – проповеди на недељна јеванђелска зачала обилују библијско-егзегетским промишљањем, док су пригодне проповеди произнете са много пастирске љубави и бриге да се очува српски идентитет и у том мултинационалном и мултирелигијском друштву. Проповедништво Митрополита Христофора описује и протојереј-ставрофор др Милош Весин префињеним, поетским стилем, који у говору похваљује не само ораторски дар, ревност да се беседнички талент умножи, већ снагу вере као и духовну проницљивост да се у тешким временима одржи Христов крсно-васкрсни пут.

Наравно, највеће заслуге за то што је књига *Избране проповеди* Митрополита Христофора (Ковачевића) обрадовала наша срца има протођакон др Дамјан Божић, који је ревношћу пчелице, педантношћу историчара, а све стилем потврђеног научног радника не само сабрао проповеди, већ је приложио обимну биографију обогаћену фотографијама које још боље дочаравају личност и дело блаженопочившег Митрополита Христофора (Ковачевића).

Књига *Избране проповеди*, поред биографије на првих 30 стра-

на, садржи три целине. Први део обухвата омилије на Јеванђеља која се читају недељом и ово је најобимнији део. Затим следе проповеди произнете приликом великих празника Цркве, а у трећем поглављу сабране су пригодне проповеди произнете у различитим приликама. Баш оваква подела истакла је разноврсност проповедништва блаженопочившег Митрополита Христофора (Ковачевића), будући да имамо и омилије, затим хеортолошки надахнуте проповеди, да би се на крају истакла пастирска брига у пригодним проповедима произнетим у разним приликама.

Стилски посматрано, омилије у многоме подсећају на проповеди Светог Николаја Жичког. Та утемељеност на Светоме Писму исијава из сваке омилије. Уживљавање у сваки догађај, исцељење, пластично приказивање околности, све то сведочи да је Митрополит Христофор био под јаким утиском Владике Николаја. Ово не чуди, будући да је Митрополит Христофор био не само ученик (Владика Николај је предавао Нови Завет и Омилитику), него и лични возач, лектор и коректор Светог Николаја Жичког. Несумњиво је богата ерудиција, лепршавост стила, научна доследност, као и свети, страдалнички живот Владике Николаја у многоме утицао на личност тадашњег младог студента Велимира Ковачевића.

У другој делу, такође, увиђамо познавање основних омилитичких принципа. Иако постоји искушење да проповедници на хеортолошке теме пажњу усмере само на историјске чињенице и подсећање шта се на тај празник догодило или препричају житије светитеља, Митрополит Христофор надилази ову праксу и не пропушта прилику да укаже на светле примере којим су светитељи ишли, те да их покаже као узор којима треба стремити.

Пригодне проповеди пуне су брижне топлине и искрености. Када је тужан повод у питању (имајући у виду поруку на Видовдан у којој се обједињују прошла и савремена страдања Срба), непоколебљива вера снажи аудиторијум.

Када су друге свечаности у питању, узвишен и достојанствен стил радује присутне.

Да би се најбоље дочарао дух и стил проповедништва Митрополита Христофора (Ковачевића), навешћемо само одељак посвећен Светоме Сави, који је заправо писан у стилу Светог Владике Николаја: „Светитељу, оче Саво, моли Бога за нас! Сада, сада више него икад, ходатај за свој страдални народ, и помоли се Свевишњем Господу: Да нас Господ по милости својој прости, помилује и спасе; да сав твој народ обожи, сложи и умножи!“

Имајући све ово у виду, још једном изражавамо велику захвалност протођакону др Дамјану Божићу на уложеном труду. Наша Црква вечито оскудева збиркама проповеди које би обогатиле Омилитику. Зато су *Избране проповеди* блаженопочившег Митрополита Христофора (Ковачевића) не само узвишено духовно штиво, већ и значајан допринос Омилитици као науци.

Уз захвалности и похвалу приређивачу,
приказ саставио
протођакон др Сава Милин

Протопр. Бобан Стојковић

Уџбеник православне литургије

Православна литургија : уџбеник
за трећи разред богословије /
Бобан Стојковић

Београд : Свети Архијерејски Синод
Српске Православне Цркве, 2016

233 стр. : илустр. ; 23 cm
ISBN 978-86-7295-054-0

У издању Светог Архијерејског Синода СПЦ, а по благослову Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, изашао је уџбеник литургије за ученике 3. разреда богословија.

Међу књигама које су обогатиле проучавање Литургије, једно

од истакнутијих мјеста засигурно припада уџбенику *Православна литургија (ойишти дио)*, протопрезвитера Бобана Стојковића, дугогодишњег професора Литургике у Богословији „Светих Кирила и Методија“ у Нишу.

Иако се ради о уџбенику за 3. разред, који има свој план и програм, гдје су теме унапријед задате, аутор начином писања и интересантношћу обраде тема превазилази тај оквир, не нарушавајући притом њену главу намјеру да буде уџбеник који има један друкчији приступ у начину писања и избору тема: садржајно је проширен и има већи број савремених тема за разлику од досадашњих уџбеника који су написани. Оно што је сигурно, ова књига понудиће потребне одговоре како ученицима богословија, тако и студентима богословских факултета, али и свима онима који желе да сазнају шта је суштински православно богослужење и какав је његов значај и континуитет до сада.

Теме које обрађује врло су занимљиве и значајне за изучавање литургике. Аутор свако литургичко питање у књизи испитује од самог почетака, даје преглед развоја проблематике кроз историју, приказује различите утицаје, као и садашње стање. Прати се јасно њихов ход кроз историју, који је састављен од радосних и успјешних периода, као и оних тешких и нимало наклоњених Цркви.

Сви подаци у књизи битни су и важни, и један су природни ход у упознавању са овом науком. Аутор обрађује све неопходне богослужбене предмете, као и ситуације за вршење богослужења. Даје нам неопходне информације како о начину употребе, тако и о почецима богослужбеног коришћења сасуда, одежди, богослужбених књига; о црквеној јерархији и њеној подјели у оквиру чинова.

Развој хришћанског богослужења је дио књиге у коме се описује богослужбени пут од самог почетка, од апостолског времена у коме је богослужење било веома једноставно (вечере љубави), па преко

тешког периода гоњења када у тешким и врло опасним временима богослужење није било прекидано: бирала су се мјеста на којима је вршено, катакомбе постају нова богослужбена мјеста, имамо и писане документе о вршењу богослужења. Затим слиједи опис златног доба хришћанства у коме се богослужење развија до свога савршенства, оно се слободно врши, поједини Свети Оци се истичу са формулисањем Литургија које ће по њима добити и имена, граде се велељепни храмови, формирају се типични, развија химнографија и многе друге погодности за вршење богослужења. Онда долази период до пада Константинопоља у коме развој богослужења наилази на проблеме, али аутор нам наводи настанак значајних литургијских рукописа, нпр. „Барбарински кодекс“, који је значајан извор информација о богослужењу овог периода и свако озбиљно изучавање овог периода не може се извести без увида у наведени документ. Доба турског ропства представљено је са свим тешкоћама и проблемима за Цркву, самим тим и за богослужење: тешкоће у вршењу богослужења и Светих Тајни, образовању свештенства итд. У савременом добу, обрађује се литургијска реформа Западне Цркве, последице Другог ватиканског сабора, али и објашњава богослужење Источне Цркве и њен однос са савременим добом.

Поглавље о архитектури врло је занимљиво и садржајно обрађено. Почиње се са Старим Заветом и првим богослужбеним мјестом, скинијом, затим преко старозавјетних храмова, од Соломона, па обнове његовог храма, долази се до периода последице вавилонског ропства и других храмова које аутор наводи. Значајна је подјела хришћанског храма који је функционално био подијељен, гдје се наводи сваки дио и намјена за обреде који су се вршили у њему. Развој хришћанске архитектуре значајно је обрађен у књизи, представљен је њен утицај на богослужење и описана веза литургијске намјене и архитектонске умјетности.

Црквени типичи и њихови настанци, црквено сликарство и начин сликања светитеља, црквена проповијед и њено мјесто у богослужењу, све то врло јасно и опширно аутор износи пред читаоца. Од апостолског периода, па све кроз вијекове до савременог доба, анализира се проповијед и њен значај и мјесто у богослужењу. Аутор говори о томе како су апостоли казивали о проповиједи и поучавању вјерних, а онда и Свети Оци према истој проблематици.

Овај уџбеник свештеника и професора Бобана Стојковића, који је писан богословски, тачним и јасним језиком, оставља утисак да он просто богослужи док пише, јер је човјек који дубоко учествује у литургијском и жртвеноваскрсном постојању човјека и свијета. Из њега проговара најдубљи слој човјековог бића, доксолошки слој, који препознаје и прославља Бога и достојанство обоженог људског бића. Отуда је стваралачки рад свештеника и професора Бобана Стојковића његова проскомидија, тј. дар који приноси свеопштој литургији познања Онога који нас је први познао, заволио и привео бићу. Ову вјечну истину свједочи и књига нашег аутора, чије дјело постаје освећење времена у коме постојимо.

Архимандрит мр Лазар Лазаревић,
Богословија Светиої Пейтра Дабробосанскої,
Фоца

ВАТИКАН

Мартин Лутер на поштанској марки

У 2017. години ће бити обележено 500 година од реформације.

Прва поштанска марка у Немачкој у 2017. години посвећена је Светом Писму. „Библија у преводу Мартина Лутера“ је приказана на тој посебној поштанској марки у вредности од 2,60 евра. Ова поштанска марка је у оптицају од 2. јануара. На њој је приказан један фрагмент из Лутеровог приручног примерка Библије из Витенберга из 1540. године. Текст потиче из 27. главе Јеванђеља по Св. Апостолу Матеју.

А у Ватикану ће такође поводом обележавања петстогодишњице реформације бити одштампана поштанска марка са ликом Мартина Лутера. Овакав потез Римокатоличке Цркве је изненађујући будући да је Мартин Лутер био екскомунициран из римокатоличке цркве 1521. године.

На поштенским маркама које издаје Ватикан често су приказани велики догађаји из историје Римокатоличке Цркве али се дешавало да на њима буду приказани и други догађаји, као што је рецимо било приказано рушење Берлинског зида.

У међувремену су Архиепископи Кентерберија и Јорка објавили заједничку изјаву у име Цркве Енглеске у којој наглашавају и позитивне и негативне стране шизме у Западној Цркви.

Извор: christiantoday.com

РУСИЈА

Фреска из 14. века враћена у Цркву Свете Софије

Фреска „Богородица на престолу“ из 14. века, састављена од различитих делова, биће враћена Саборном храму Свете Софије у новгородском Кремљу. Оно по чему је рестаурација ове фреске јединствена, према

речима директорке Новгородског музеја Наталије Григоријеве, је то што су стручњаци сакупили све њене делове буквално из рушевине покривене малтером из 17. века.

Током ископавања научници су открили фрагменте ове фреске, прво 1956. године, а потом деведесетих година прошлог века у време обнове Саборног храма, објаснила је Григоријева. На икони „Богородица на престолу“ која вероватно потиче из отприлике 1466. године, приказана је Богородица како седи на престолу са Детеом Христом а поред ње су приказани Архангели Михаил и Гаврило. „Слика је веома лепа и изражајна, осликана је традиционалним бојама оног времена: Богородица са плавим покровом и у хаљини исте боје са белим украсом, и са светлоплавом позадином. Архангели су у окер боји, овде истакнути финим детаљима“, изјавила је рестауратор Татјана Ромашкевич.

Фреска ће бити постављена на свом историјском месту, у јужној половини Саборне цркве Свете Софије.

Извор: pravoslavie.ru

ХОЛАНДИЈА

Џон Бер постављен за професора у Амстердаму

У петак, 13. јануара 2017, протојереј Џон Бер, декан и професор патристике на Православној богословској Академији Светог Владимира, одржао је инаугурално предавање као шеф новоустановљене катедре за православну теологију „Митрополит Калист Вер“ том приликом поставши редовни професор у Амстердамском центру за православну теологију на Слободном универзитету у Амстердаму. Његово уводно предавање под насловом „Пасхално Јеванђеље Читање Јеванђеља по Јовану у раном и источном хришћанству“ („The Paschal Gospel: Reading

John in Early and Eastern Christianity“) може се прочитати на вебсајту Академије Светог Владимира, на адреси <http://www.svots.edu>.

Извршни одбор је професора Бера за ову позицију изабрао још у септембру 2016. године али је на ту функцију он званично ступио овог јануара. Он ће остати декан Академије Светог Владимира али ће неколико пута годишње посећивати Амстердамски центар и тамо држати предавања.

Новоустановљена катедра за православну теологију „Митрополит Калист Вер“ настала је са циљем да се одговори на потребу за образовањем нових клирика због повећања броја православних парохија у Холандији. Др Ван Дер Боргт, заменик декана Теолошког факултета у Амстердамском центру је навео да је „установљење ове катедре у складу са традицијом Слободног универзитета да проучава, подучава и да се критички осврне на верску теолошку традицију“.

Др Ван Дер Боргт је том приликом прочитао и поруку Митрополита диоклијског Калиста Вера који због крхког здравља није могао да присуствује овом догађају.

Митрополит Калист Вер је четири деценије био професор на Оксфордском универзитету, био је ментор великом броју доктораната, а између осталог и о. Џону Бери.

У својој поруци Митрополит Калист је рекао:

„Не знам ни једног кандидата који би био бољи за ову позицију него што је то др Бер. Још од времена када сам био његов ментор на Универзитету, док је он спремао свој докторат, имао сам веома високо мишљење о његовој учености и о његовом умећу да као професор пренесе своје идеје. Он је веома вредан, има истински оригиналне идеје, као писац је невероватно надарен као што се може видети из његових бројних издања. У потпуности сам уверен да ће као члан нашег факултета значајно допринети унапређењу Слободног универзитета у Амстердаму.“

Извор: theorthodoxchurch.info / oca.org

У БЕРАНАМА

Деценија ПО Св. Евстатија Српског

На дан када Црква молитвено прославља празник Обрезања Господњег и Светог Василија Великог, 14. јануара 2017. године Православна омладина „Светог Евстатија Српског“ из Берана прославила је десетогодишњицу постојања. Мали јубилеј у раду и деловању обележен је пригодним културно-уметничким програмом који је одржан у беранском Центру за културу.

У првом делу вечери чланови Православне омладине извели су представу позоришта сенки којом су подсетили на житије Светог Евстатија Српског, њиховог заштитника и покровитеља, рођеног у Будимљанској жупи. Био је васпитаник манастира Ђурђеви Ступови, замонашио се на Михољској превлаци, а касније путовао у Свету Земљу, обилазећи света места. Једно време провео је у манастиру Хиландару, где се подвигом и умношћу прочуо на целој Светој Гори, па га је Сабор Свете Горе поставио за игумана Хиландара. Изабран је потом за епископа Зетске епископије, а у доба краља Милутина бива изабран за архиепископа српског. Српском Црквом управљао је од 1279. до 1286. године. Мошти му почитају у Пећкој Патријаршији.

Чланови Православне омладине, окупљени око етно-групе „Свети Евстатије“, уприличили су, овом приликом, свој први концерт. На задовољство бројне публике чуло се више традиционалних српских песама чије теме о ропству, јунаштву, љубави, болу за сином, братом, драгим који је у боју погинуо, најбоље изражавају поетику душе нашег народа. Гости вечери били су: Лука Цицмил и свештеник Милош Цицмил, који су певали руске

У ОБРЕНОВЦУ

Обновимо себе, подигнимо Ступове!

Мисионарска и приложничка акција под називом „Обновимо себе, подигнимо Ступове“ представља заједничко име за све активности које се предузимају у циљу како обнове манастира Ђурђеви Ступови у Расу, тако и духовног просветљења српског народа. Промоција трећег студијског албума музичког састава Ступови одржана је 14. јануара 2017. године у сали Соколског дома у Обреновцу у организацији Црквене општине Обреновац, манастира Ђурђеви Ступови и Центра за очување традиције и културе из Обреновца.

Поред чланова музичког састава Ступови учешће у овој дивној вечери узели су и чланови фолклорног друштва ТЕНТ као и певачка група Ђурђе. На крају, присутнима се обратио и протосинђел Герасим, игуман манастира Ђурђеви Ступови у Расу.

Извор: <http://crkvauobrenovcu.rs>

и македонске традиционалне песме, као и кавалиста Владимир Симић из етно-групе „Бело платно“.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

У БЕОГРАДУ

Изложба о православљу у Светој Земљи

Амбасадорка Израела у Србији Алона Фишер Кан поручила је у галерији „Прогрес“ у Београду, где је 23. јануара 2017. г. отворила изложбу фотографија „Вера која траје: православље у Светој Земљи“ израелске ауторке Дафне Тал, како су фотографије још један доказ да је Света Земља колевка свих монотеистичких религија.

Кан је нагласила, Дафна Тал на својим фотографијама успева да прикаже не само импресивне цркве и манастире, већ пре свега дух и душу православне вере, њене традиције, културе и обичаја, као и људе који веру живе.

„Фотографије сведоче о готово 2000 година континуираног присуства православља у Светој Зе-

мљи“, казала је амбасадорка Фишер Кан.

Изложба је прва у низу догађаја које ће израелска амбасада ове године организовати у част 25. годишњице обнављања дипломатских односа између Србије и Израела.

Београдска публика има прилику да види 38 фотографија које је израелска уметница направила током трогодишњег документарног рада у оквиру блиске сарадње са грчком и руском православном црквом.

Кроз серију изузетних фотографија, она је ухватила с невероватном јасноћом, не само лица чланова православних заједница, већ и, уз дубоко разумевање суштине православља, и сам дух тих скривених места, ретко приступачних јавности.

Дафна Тал живи и ради у Јерусалиму као професионални фотограф, специјализована за креативне и документарне пројекте.

Професионалну каријеру започела је након студија у Школи међународног центра за фотографију у Њујорку (2006).

Након што је дипломирала, стекла је европску диплому из области менаџмента културних пројеката Асоцијације Марсел Хиктер у Финској, Кипру и Грчкој (2009).

Изложба траје до 5. фебруара – преноси Танјуј.

Извор: Полиџика

ЕГИПАТ

Копти прославили Божић

Под снажним мерама безбедности египатски хришћани Копти прославили су божићне празнике. Коптски хришћани светкују Божић 25. децембра по јулијанском календару (7. јануара према грегоријанском календару). Према египатском листу „Ахрам онлајн“, поглавар дохалкидонске Коптске Православне Цркве Тавадрос II одслужио је Литургију у петак 6. јануара у ноћ. Истиче се и да је служби присуствовао председник државе Абдел ал-Сиси. Према истом извору, он се овом приликом извинио због кашњења при обнови црква које су демолиране после пада председника Мохамеда Мурсија 2013. године.

Истовремено најавио је да ће се у новој престоници ове земље изградити највећа црква и највећа џамија, на 45 км југоисточно од Каира. Око 15.000 полицајаца било је постављено око црква и на јавним местима. Пред неким црквама било је и провера при улазу да се не би унели експлозив, оружје и друго.

Извор: Инфо-служба СПЦ
(превод с немачког Р. Ракић)

ФРАНЦУСКА

Пети европски међуцрквени форум

Од 9. до 12. јануара 2017. године заседао је Пети европски римокатоличко-православни форум на тему „Суочавање Европе са страхом од тероризма који изазива фундаментализам данас и са вредношћу људског бића и верском слободом“. Форум је одржан у Паризу, на њему су се окупили представници помесних Православних Црка-

ва европског региона и Савет европских римокатоличких бискупских конференција. Митрополит сасимски Генадије (Васељенска Патријаршија) и Архиепископ естергомско-будимпештански кардинал Петер Ерде сапредседавали су форумом.

Са благословом Његове Светости Патријарха московског и све Русије Кирила, Митрополит волоколамски Иларион, председник Одељења за спољне црквене односе Московске Патријаршије (ОСЦО), представљао је Руску Православну Цркву.

На састанку је разматрано стање верских заједница у Европи у контексту изазова са којима се сусреће данашње европско друштво, али и теме као што су људско достојанство и верска слобода, проблеми фундаментализма и тероризма, улога државе и Црква у одржавању стабилности у друштву.

Митрополит волоколамски Иларион одржао је предавање под називом „Кршење верских права и слобода: нетолеранција, дискриминација и прогон“, истакавши да се форум одржава у контексту напретка постигнутог у римокатоличко-православним односима. Као што је он истакао, важан догађај је био састанак Патријарха московског и све Русије Кирила и папе Фрање у Хавани 12. фебруара 2016. године, што је отворило нову страницу у историји православно-римокатоличког општења. Према речима Митрополита Илариона, Мешовита комисија за вођење телешког дијалога између Православне Цркве и Римокатоличке Цркве постигла је значајан успех на 14. пленарној седници прихватавши важан документ – „Сабор-

ност и првенство у првом миленијуму: на путу заједничког схватања служења јединству Цркве“.

Извор: sedmitza.ru

БУГАРСКА

Бугарска Црква номинирана за Нобелову награду

Бугарска Православна Црква номинирана је за Нобелову награду за мир за спасење великог броја бугарских Јевреја из логора смрти за време Другог светског рата.

У периоду између 1943. и 1945. године у Бугарској је из логора смрти спашено око 48.000 Јевреја.

За то су између осталих били заслужни Митрополит Стефан, егзарх Бугарске Цркве, затим чланови Светог Синода – Митрополит видински Неофит, Митрополит врачански Пајсије, Митрополит пловдивски Кирил (касније бугарски патријарх). Они су одиграли водећу улогу у спасавању јеврејских заједница у својим епархијама и убедили су тадашњег бугарског цара Бориса III да спаси јеврејски народ.

Возови за пребацивање Јевреја у логоре смрти стигли су у Бугарску 10. марта 1943. године али није дошло до планиране депортације. Од 2003. године у Бугарској се 10. марта обележава „Дан спасења бугарских Јевреја“.

Како преноси вебсајт Бугарске Патријаршије, номинација је званично поднета у јануару на иницијативу бившег израелског министра здравља др Јефрема Снека, затим Мошеа Кешета, професора права са Хаифског универзитета и Мошеа Алонија, правника. Уз номинацију су достављени и потписи више од две стотине спашених бугарских Јевреја.

Митрополит Стефан (извор: jewishcurrents.org)

Ово је већ друга номинација Бугарске Православне Цркве за Нобелову награду за мир. Први пут она је била номинована 2013. поводом седамдесете годишњице спасавања бугарских Јевреја. Тај предлог је поднео Лачезар Тошев, заменик шефа Сталне делегације бугарског парламента у ПАСЕ, који је рекао: „Тако је Црква штитећи иноверне ризиковала сопствену будућност“. Добитник овогодишње Нобелове награде за мир биће проглашен у октобру 2017. године.

Извор: pravoslavie.ru

У ДАМАСКУ

Сиријски патријарх служио на Богојављење

Патријарх древноисточне (дохалкидонске) Сиријске Православне Цркве, Мар Игњатије Јефрем II одслужио је Свету Литургију на Богојављење у Цркви Светог Ђорђа, патријарашкој Саборној цркви, у Дамаску. Патријарху је саслуживао Преосвећени Мар Тимотеј Матра Ал-Хури, његов викарни архијереј у Архиепископији Дамаска.

У својој проповеди Патријарх је говорио о учешћу Свете Тро-

РЕВОЛУЦИОНАРНИ КОРАК

Ватикански музеји имају први пут у својој историји директорку на своме челу

Руководство Ватиканских музеја је први пут у историји преузела једна жена. Папа Фрања је номиновао др Барбару Јату за нову директорку ове проминентне институције. Она је била досадашња вице-директорка и десна рука Антонију Паолучију, досадашњем генералном директору.

Јата је рођена 6.10.1962. у Риму у коме је студирала на Sapienza – Università di Roma и специјализовала се за архивистику. Почев од 1994. г. она предаје историју графичке уметности у Напуљу, а од 1996. г. ради у Апостолској библиотеци Ватикана. Са тог места је прошлог јуна прешла у Ватиканске музеје.

Жене нису иначе на челу великих уметничких музеја. Лувр у Паризу, Прадо у Мадриду, Уфици у Фиренци или Ермитаж у Санкт Петербургу имају мушкарце за директоре. Само је Беч у томе авангардан, јер почев од 2009. г. има за директорку гђу Сабину Хаг, која приређује веома виђене изложбе интернационалног значаја.

Више од 800 сарадника, трезори и магацини са најмање 70.000 изложених објеката из читавог света, Африке, Азије, Океаније, Азије, Северне и Јужне Америке, древног Египта, грчке и римске антике, Византије и западног средњег века, ренесансе, барока и модерне ће бити подређени новој директорки Јати. Само јавности доступне сале и коридори у папској палати са суседним галеријама износе 7 километара. И Сикстинска капела са чувеним фрескама „Страшног суда“ Микеланђела Буонаротија на сводовима и таваници припада овом музејском комплексу који годишње посети око 6 милиона посетилаца, од којих Ватикан убира око 100 милиона евра годишње за улазнице, аналогне и дигиталне сувенире, реплике артефаката као и девоционалије.

Извесно размимоилажење је настало између папе Фрање и претходног директора Паолучија. Како је број посетилаца последњих година за готово 40% порастао, то је из конзерваторских разлога Паолучи желео да лимитира овај број такозваним „Numerus Clausus“ правилом за Сикстинску капелу. На ово је папа у јавности саопштио да „музеји не смеју да буду прашњаве збирке за посвећене и мудре, већ би требало да буду доступни и убогим“. На то је Паолучи у јавности реплицирао „да музеји нису прашњаве збирке. Један Микеланђело је вечно модеран“, саопштио је он. Папа је једном позвао 150 бескућника да са њим посете ове музеје. Сам папа Фрања за време свог четворогодишњег понтификата још није ушао у Ватиканске музеје. Можда ће се ово променити доласком Барбаре Јате на чело ове институције.

Прошлойрезвиштер Зоран Андрић

јице у делу Крштења Исуса Христа на реци Јордану. Објаснио је симболе крштења као и улогу Светог Јована Крститеља који је припремио пут за Господа Христа позивањем људи на покајање. Патријарх је казивао и о

духовним даровима које сваки верник добија на свом крштењу. За време богослужења Његова Светост је обавио чин великог водоосвећења.

Извор: ОСР (превод Информативна служба СПЦ)

Рождество Христово Бадњи дан и Божић у Српској Православној Цркви

У Загребу

Празнично богослужење у загребачком Светопреображенском храму, у присуству Митрополита загребачко-љубљанског др Порфирија, служио је високопреподобни Архимандрит Данило Љуботина са свештенством Саборног храма.

Уз бројне православне вјернике, богослужењу су присуствовали потпредседник Владе Републике Хрватске и министар вањских и европских послова Давор Иво Штир, изасланица и савјетница председнице Републике Хрватске Колинде Грабар Китаровић Анамарија Кирић и Рената Маргаретић Урлић, председник Српског народног вијећа Милорад Пуповац, саборски заступник Иван Пернар, председник Савјета за националне мањине Александар Толнаер, изасланик Кардинала загребачког Јосипа Бозанића монсињор Звонимир Секељ, амбасадор Републике Србије у Загребу Мира Нолић, представници амбасада Русије, Грчке и изасланик Апостолског нунција у Хрватској, изасланство Града Загреба, представници вјерских заједница у Загребу и Хрватској и бројне медијске екипе.

Окупљено сабрање је божићним поздравом: „Мир Божији, Христос се роди!“ поздравио Митрополит Порфирије: „Слава на висини Богу, на земљи мир, међу људима добра воља – то је садржај и порука данашњег празника, али то је и огледало у којем може да се огледне и сваки од нас по-

Божић у Црквеној народној кухињи

У кухињи Верског добротворног старатељства АЕМ и ове године је било као у кошници. На Бадњи дан волонтери су марљиво спремили више од 1500 божићних пакета хране. Подела obroка је почела сутрадан, на дан Божића, тачно у подне. Међутим, велика хладноћа и глад су кориснике кухиње натерали да се много раније саберу и направе ред испред ВДС-а. Због такве ситуације волонтери су се потрудили да им чекање олакшају топлим чајем, куваним вином али и врућим уштипцима. Ове године obroке су поделили Владика топлички Арсеније и донатор божићног ручка председница хуманитарне организације „Наши Срби – Our Serbs“ гђа Кети Фенслоу из Чикага. Уз радосни поздрав „Христос се роди!“ и божићне честитке obroци су врло брзо подељени. Поред божићног obroка, на излазу из кухиње сви корисници су добили и по зимску капу и рукавице.

Извор: ВДС

јединачно и читав људски род и модерно човечанство.“

Митрополит је пренио срдачан поздрав председнице Републике Хрватске Колинде Грабар Китаровић, која је уз послану честитку у телефонском разговору непосредно пред почетак богослужења изразила жаљење што није у могућности да присуствује радосном дану Рођења Христовог за грађанке и грађане православне вјере.

Након свечаног богослужења припремљен је Божићни пријем у Музеју Српске Православне Цркве, коме су се уз поменуте званице придружили градоначелник Загреба Милан Бандић, муфтија Азиз Хасановић, рабин Луцијано М. Прелевић и бројни други пријатељи Цркве и драги узваници.

Након Митрополитовог поздрава, окупљенима се обратио проф. Милорад Пуповац, градоначелник Бандић, потпресједник Владе и министар вањских и европских послова Штир који је упутио најљепше жеље поводом Божића и захвалио Митрополиту што је својој проповједи дао прави тон коју отворена срца прихвата, поздравља и у њој проналази инспирацију сваки православни вјерник, али и сваки човјек добре воље.

Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије началство-

вао је 7. јануара 2017, на радосни празник Рождества Господњег – Божић, Евхаристијским сабрањем у Саборном храму Преображења Господњег у Загребу, уз саслужење свештенства овог храма.

Божићну посланицу Патријарха српског Иринеја и свих архијереја СПЦ упућену свештенству, монаштву и свима синовима и кћерима наше Свете Цркве прочитао је протопрезбитер-ставрофор Душко Спасојевић, старешина Светопреображењског храма.

На Светој Литургији појао је хор Преображењског Саборног храма под вођством Иване Србљан. Торжествену Божићну Литургију директно је преносила Хрватска Радио-телевизија.

Митрополит Порфирије се на крају Свете Литургије обратио присутнима поучним речима честитајући још једном свима овај велики хришћански празник радосним поздравом: Мир Божији – Христос се роди!

Извор: Митрополија загребачко-љубљанска

У Сремским Карловцима

Празнично вечерње на Бадње вече предводио је Епископ сремски Василије уз саслужење сремскокарловачког свештенства. Након богослужења бадњак је изнет испред храма на карловачки трг,

где је у присуству мноштва верног народа наложен на ватру. У духу празника вернима се обратио Преосвештени Владика, говорећи о најдражем Госту који нам се у овај дан рађа и који у наше душе доноси мир и радост. Етно група Саборне цркве и дечји хор „Слаткопојци“ извели су мноштво пригодних нумера, док су чланови Кола српских сестара и Православне омладинске заједнице Сремских Карловаца делили сабраном народу мале бадњаке на благослов.

У поноћ је служено празнично јутрење, које је преносила Радиотелевизија Војводине. Началствовао је Владика Василије. Након прочитаног Јеванђеља вернима је прочитана и Посланица Патријарха српског Иринеја и свих архијереја СПЦ.

На дан великог празника Епископ Василије служио је Св. Арх. Литургију у Саборној цркви у Сремским Карловцима. И ово богослужење преносила је Радиотелевизија Војводине. Свечаности Литургије допринели су хорови Саборне цркве: мешовити хор „Свети Арсеније“ и дечији хор „Слаткопојци“, као и хор Епархије сремске „Свети Николај“. Након Св. Литургије сабраном народу обратио се архипастирском беседом Владика сремски. Потом је на тргу испред цркве ломљена божићна чесница, а дечица која су пронашла сребрне новчиће награђена су пакетићима.

Саборна црква Сремских Карловаца имала је и посебан благослов да уочи празника Светог архиђакона Стефана у храм буде донета честица моштију поменутог првомученика, коју је на благослов верног народу Сремских Карловаца даровао Митрополит Георгије из Атинске Архиепископије.

Извор: Епархија сремска

У Враки

Ове године празновање Божића у Враки код Скадра отпочело је свечаним освећењем и налагањем бадњака 6. јануара 2017 год. Бад-

њаке је испред Цркве Свете Тројице у Враки, по благослову Архиепископа албанског Анастасија и Митрополита црногорско-приморског Амфилохија, освештао свештеник Албанске Православне Цркве у Скадру, Никола Петани.

Свету Литургију у Цркви Св. Тројице у Враки служио је протојереј-ставрофор Радомир Никчевић, архијерејски намјесник херцеговачки, у недељу, 8. јануара, на Сабор Пресвете Богородице – други дан Божића. Литургији су, поред вјерног народа, присуствовали: амбасадор Републике Србије у Албанији Мирољуб Зарић, предсједник удружења Морача-Розафа Павле Брајовић, предсједник друштва „Свети Јован Владимир“ из Скадра Симо Ајковић, бивши министар вјера и културе у Влади Црне Горе, Будимир Дубак и свештеник Албанске Православне Цркве у Скадру Никола Петани.

Послије причешћа вјерног народа, отац Радомир је свима честитао Божић, пренијевши им поздраве и благослове Митрополита Амфилохија, заблагодаривши Архиепископу албанском Анастасију на дару служења у Цркви Свете Тројице у Враки. Овом приликом, отац Радомир Никчевић је свим присутним вјерницима подијелио божићне поклон пакетиће, као уздарје Митрополита Амфилохија.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

У Франкфурту

На најрадоснији празник Рождества Христовог, Епископ франкфуртски и све Немачке Сергије предводио је евхаристијско сабрање у Саборном катедралном храму Христовог Васкрсења у Франкфурту. Саслуживали

су франкфуртски пароси протопрезвитери Стојан Барјактаревић и Симон Туркић, презвитер Милорад Марјановић и ђакон Милутин Марић. На крају Литургије прочитана је Божићна посланица Патријарха Иринеја и свих архијереја СПЦ, након чега је Владика Сергије поздравио мноштво народа честитајући им празник Христовог рођења.

Извор: Епархија франкфуртска и све Немачке

У Аустралији

На Бадњи дан, 6. јануара 2017, у Храму Св. Саве у Гринзбороу, Епископ аустралијско-новозеландски Силуан је служио Св. Арх. Литургију заједно са Епископом ваљевским Милутином. За светим олтаром су саслуживали Архимандрит Михаило (Биковић), Архимандрит Петар (Радуловић) и протођакон Петар Мракић са домаћинима храма, јерејем Владиславом Шиповцем и ђаконом Небојшом Тумаром.

Беседећи о важности узајамне љубави и трпње, Преосвештени Владика Силуан је верни народ позвао да целива мошти Св. Јустина Ђелијског које су унете у храм заједно са иконом Светог Аве.

На дан рођења нашег Спаситеља Исуса Христа, 7. јануара, Св. Арх. Литургију у Саборном храму Св. Тројице у Брансвику, служили су П. Г. епископи: аустралијско-новозеландски Силуан и ва-

левски Милутин. Велелепности богослужења допринео је и хор „Стеван Мокрањац“ милозвучним појањем, као и велики број верног народа који се окупио у храму Господњем. Током Св. Литургије прочитана је и Посланица Патријарха Иринеја и свих архијереја СПЦ, у којој се верни народ позива управо на одолевање светским искушењима и садашњици, и на везивање за увек истог и непроменљивог Спаситеља Христа.

Извор: Митрополија аустралијско-новозеландска

У Приштини

Први радосни поздрав „Мир Божји, Христос се роди“ на Косову и Метохији упућен је овог Божића из Храма Христа Спасе у центру Приштине. Епископ рашко-призренски Теодосије служио је 6. јануара 2017, на Бадњи дан, Св. Арх. Литургију у Храму Св. Николе у Приштини. У вечерњим часовима Владика је начелствовао службом великог повечерја у Храму Св. Димитрија у Косовској Митровици где је у порти храма, након службе, налагао бадњак. Свечаности су присуствовали представници Канцеларије Владе Републике Србије за КиМ. Епископ рашко-призренски Теодосије са двадесетак верника и свештенством дошао је рано ујутро у овај храм и унео бадњак уз певање божићних тропара. Ово је први пут од 1999. године да је за Божић служено у храму и да се у њему чуле божићне песме.

У Косовској Митровици

И у јужном делу Косовске Митровице, где живи само једна српска породица – породица свештеника, служена је Божићна Литургија и чули су се радосни божић-

Божји дар Митрополије Цетињској болници

Поводом божићних празника Митрополија црногорско-приморска је цетињској Општој болници „Данило I“ поклонила ново санитарско моторно возило реанимобил чија вриједност износи око 30.000 евра. Уговор о донацији у Митрополији на Цетињу потписали су Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и директорка цетињске Опште болнице др Соња Радојичић.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

ни поздрави овог 7. јануара 2017. год. Јереј Ненад Стојановић, који службује у Храму Св. Саве у јужном делу Косовске Митровице, послао је поруку мира поводом најрадоснијег хришћанског празника. Божићној Литургији у јужном делу Косовске Митровице присуствовао је мањи број верника који су махом дошли из северног дела града. Јереј Стојановић и његова супруга са четворо малолетне деце једина су српска породица која данас живи у јужном делу Косовске Митровице.

Извор: Тајгул

У Краљеву

На Бадње вече, уочи сверадног празника Рођења Христовог – Божића, у Храму Св. Саве у Краљеву узнете су повечерње молитве са приносом петохлебнице. Сабрани око Епископа жичког Јустина, братство храма и мноштво верног народа овдашњих парохија заједно су узели молитве долазећем Богомладенцу. У поноћ 7. јануара 2017, звона Саборног храма су огласила почетак Св. Арх. Литургије. У Божићној посланици Патријарха српског Иринеја и свих архијереја СПЦ, коју је прочитао старешина храма протонамесник Радоја Сандо, вернима су

пренете поуке о величини празника који прослављамо.

На божићни поздрав „Христос се роди“ којим је Епископ Јустин честитао празник, сви присутни су са радошћу отпоздравили „Ваистину се роди“, одлазећи својим домовима испуњени дивном Тајном Рођења Ванвременог у времену.

У Далмацији

Широм Епархије далматинске 6. јануара 2017, славио се Бадњи дан. На богослужењима у светим храмовима сабрало се мноштво верног народа, а Епископ далматински Фотије служио је Св. Арх. Литургију и вечерње у Шибенику. На вечерњој служби у Саборној цркви Успења Пресвете Богородице и освешћењу бадњака сабрали су се верници из Шибеника и околине, који су након заједничке молитве наставили празнично дружење у просторијама Црквене општине. Уочи празника, Епископ Фотије је говорио о духу Божића и етици којој нас овај празник поучава. „Преживели смо тешке дане и остало нас је мало, али и даље треба да настојимо да будемо честити људи који се не одричу своје вере, а поштују и друге народе и њихов начин исповедања и традицију. Божић

је велики, благословени и породични празник, празник сваке богољубиве душе, јер је Бог постао човек да би нас научио како да се и ми обожимо. То је етика Божића која нам говори како да се приближимо Господу, да будемо добри, поштени и честити људи“, рекао је Владика и додао да нам је Христос својим Рођењем и Васкрсењем прокрио пут којим треба да идемо.

Извор: Епархија далматинска

У ПОА

Архиепископ охридски и Митрополит Јован на празник Рождества Христовог богослужио је у Ставропигијалном манастиру Св. Јована Златоуста у Нижеполу, Битољ.

Преосвећени Епископ полошко-кумановски и местоблуститељ дебарско-кичевски Јоаким служио је Св. Литургију у Куманову, док је Епископ брегалнички и местоблуститељ битолски Марко служио у Штипу. У Скопљу је богослужио Епископ стобијски и местоблуститељ струмички Давид. Божићне литургије су служене и у другим богослужбеним местима Православне Охридске Архиепископије.

Извор: poa-info.org

У МОЈКОВЦУ Сабор Пресвете Богородице

Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије служио је на други

Саопштење Митрополита загребачко-љубљанског Порфирија

Деловање групације која себе назива Хрватском православном црквом не видим као проблем ни Српске Православне Цркве, нити Православне Цркве у свету, на глобалном васељенском нивоу. Таква групација за Православље једноставно не постоји.

Таква групација је – познато је – постојала само у фашистичкој НДХ, када је служила искључиво остваривању геноцидног програма према српском народу. Стога је њихово деловање искључиво проблем државе, њеног идентитета и начина како држава жели да је доживе њени грађани, али и какву слику о себи шаље у Европу и свет.

Митрополић загребачко-љубљански гр Порфирије

дан Божића, 8. јануара 2017, празник Сабора Пресвете Богородице, Св. Арх. Литургију у Саборном храму Рождества Христовог у Мојковцу. Вјерницима сабраним у светом богослужењу ријечима архипастирске бесједе обратио се Преосвећени Владика. По одслуженој Литургији, поводом сто прве годишњице Мојковачке битке, уприличено је полагање вијенаца јунацима Мојковачке битке и сердару Јанку Вукотићу. Потом је у мојковачком Центру за културу одржана Свечана академија. Поздравном ријечју сабрање је благословио Владика Јоаникије, а свечану бесједу је одржао књижевник Благоје Баковић. У програму академије учествовали су Хор „Светог новомученика Станка“, етно појац Љуба Манасијевић, гуслари: Бошко Вујачић, Славко Јекнић и Милета Пантовић.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

У КРУШЕВЦУ Слава Цркве Лазарице

Празничним бденијем и Св. Литургијом, коју је служио Епископ крушевачки Давид 9. јануара 2017, прослављена је древна слава Цркве Лазарице коју је установио њен ктитор Свети кнез Лазар.

Празнично славље крунисано је Св. Литургијом коју је служио Архиепископ уз саслужење бројног свештенства Епархије крушевачке, као и проте Ђорђа из Митрополије црногорско-приморске и проте Љубодрага, свештеника у пензији из Епархије тимочке.

По Св. Литургији Владика Давид је преломио славски колач који су припремили овогодишњи колачари благочестива породица Матић. Извор: Епархија крушевачка

У РИЈЕЦИ Празник Св. архиђакона Стефана

У понедељак, 9. јануара 2017, када наша Света Црква прославља успомену на Св. првомученика Стефана, у ријечком Храму Св. оца Николаја Мирликијског служена је Св. Арх. Литургија. Евхаристијским сабрањем началствовао је Епископ горњокарловачки Герасим, уз саслужење свештенства ове ријечке светиње, протојереја-ставрофора Миће Костића и јереја Јована Галамића. Након заамвоне молитве, освећена су славска кољива и преломљени колачи свечара који прослављају Св. архиђакона Стефана као свог заштитника.

Извор: Епархија горњокарловачка

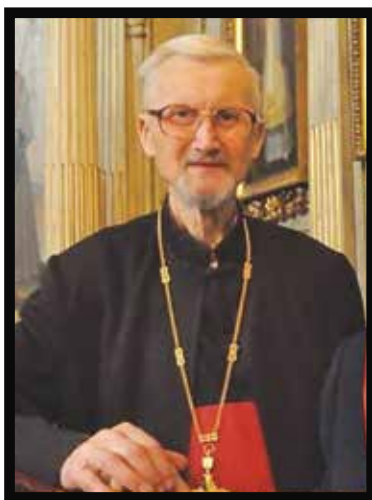
**Драгиња Мајкић
(1930–2016)**

Драгиња Мајкић рођена Југовић (од оца Алексе и мајке Илинке) 24. јуна 1930. у змијањском селу Горњи Хазић код Бањалуке, блажено је уснула у 87-ој години живота у Господу 30. децембра. 2016, у болници у Приједору, након краће болести.

Њену душу опоја неколико свештеника уз началствовање гомионичког игумана оца Методија, на гробљу у Доњим Хазићима 1. јануара 2017. г.

Након ступања у брак са Милошем Мајкићем 1951, би јој суђено да живи тегобним животом Кочићевих тежака. Тежачећи на љутој а тврдој и поносној груд(в)и змијањске земље, која готово пола безбожничког века комунистичке владавине би под строгим идеолошким забраном, Драгиња Мајкић прегрми у своме веку, са својим сународницима, два рата, онај светски и овај потоњи грађанско-верски. Под њеним, мајчинским скутом узросте осморо деце до висине жетелачке, три кћерке: Перса, Коса, Босиљка и пет синова, од којих су тројица пастири Божији: Миле, Младен и Слободан (епархије: бачка, бањалучка и осјечкопољска), Рајко и Славко. Иза Драгиње је остало и деветнаесторо унучади и једанаесторо праунучади. Нека је лака земља са сеновита, узвиситим Кочићевим јеликама и оморицама нашој мајци, баки и прабаки до другог доласка онога Који бјеше и Који јесте и Који долази. Амин. Мајко вјечан ти помен! Опрости нам свима. Бог да ти души прости и прими у рајско насеље!

*Поштомци слушкиње Божије,
блаженојочивше Драгиње Мајкић* ■■

**Протојереј-ставрофор
Стеван Рајић (1940–2016)**

Српска православна Епархија темишварска, свештенство, монаштво, породица, пријатељи и верни народ молитвено су се опростили од протојереја-ставрофора Стевана Рајића, умировљеног пароха из Арада, који је Господу верно и предано служио као свештеник 54 године.

Заупокојену Свету Литургију у Саборној цркви служио је игуман Јустин (Стојановић), у присуству породице и поштовалаца. Опело је служио протојереј-ставрофор Маринко Марков уз саслужење 26 свештеника и 2 ђакона. Отац Маринко се опростио од покојника беседом у име Епископа Лукијана и присутног свештенства. Сахрањен је на мекалском српском православном гробљу 16. октобра 2016. године.

Стеван Рајић је Богословију завршио у Темишвару 1959, са 19 година. Потом се венчао са Душицом, рођ. Писаров из Ченеја. За ђакона и свештеника рукоположен је 12. и 13. јуна 1962. г. У првој парохији, у селу Торња му се родила и ћерка Горјана. Богословски факултет у Букурешту је завршио 1967. г. Тема дипломског рада била је: „Тајна Спаситељевог страдања, крсне смрти и спасења у делима Јустина Поповића“, а ментор је био познати румунски теолог др Димитрије Станилоје. Био је парох и у Фенлаку 1979, а од тада до пензије у Араду.

Извор: Епархија темишварска ■■

**Протојереј-ставрофор
Сава Почуча (1947–2016)**

На дан када наша Света Црква прославља Св. Николаја Чудотворца, и на дан своје крсне славе, упокојио се у Господу протојереј-ставрофор Сава Почуча. Врсни свештеник и пастир који је свој свештенички век послужио Богу и народу у епархијама славонској и сремској.

Почивши отац Сава је рођен 29. маја 1947. у Кутјеву, у Хрватској. Епископ славонски Емилијан, рукоположио га је у ђаконски и свештенички чин 19. и 20. августа 1969. у манастиру Ораховица.

Дана 21. децембра у Голубинцима, у Храму Ваведења Пресвете Богородице, Свету Литургију служио је Епископ будимски Лукијан уз саслужење свештенства епархија сремске, будимске, и пакрачко-славонске. Том приликом Епископ Лукијан се опростио од оца Саве, са којим је делио ратне муке у Славонији од 1991. до 1995. рекавши: „Данас се опраштамо од оца Саве, супруга, родитеља, деде али изнад свега пастира. Није сваки пастир исти, зато Господ наш говори о добром пастиру, а то је онај који познаје стадо и стадо зна њега, то је пастир који живот свој полаже за своје стадо, за разлику од најамника који види вука и бежи. Сав свој свештенички век провео је лечећи народне ране, које су га до смрти болеле. То су ране његових родитеља из усташких логора, ране опустошених парохија, од Бектешког Градишта, Лонцице, Пакре, до Окучана, Бенковца, Бодиграја, Врбовљана, Човца, Гређана,

спаљеног манастира Ораховица и манастира Пакра. Страдању није било краја. Поново погибија, збегови, сиромаштво, глад, а дом оца Саве за све отворен. Нас деветоро живели смо у две собе, делили добро и зло, а он и попадија су нам хранили и душу и тело. Док је Београд славио 1. мај 1995, Славонија се давила у крви своје деце, и ту је отац Сава израђављен спасавајући туђе животе, не залечивши рану за изгубљеним сином Небојшом. Ипак, Бог је погледао оца Саву, дао му је дивну супругу и попадију, верног пратиоца на овом трновитом путу, дао му је дивну децу и унучад, што је најлепши венац око његове главе. Господ је отворио срце Епископа Василија сремског, који га је примио и дао му хлеб, водећи бригу о овом дивном пастиру наше Цркве. На растанку, памтите децо свога родитеља а народе доброг пастира, а ти оче Саво поздрави нашег Небојшу, нашег игумана Милутина ораховачког, децу наше кржаве Крајине, а када уђеш у радост Господа свога, не заборави нас који тугујемо за тобом све док се не састанемо код Васкрслог Господа.“ Посебну част овом тужном сабрању чинио је долазак верног народа из Славоније, који није заборавио свог свештеника чак и много година након „Бљеска“.

Након Св. Литургије, опело је служио Епископ сремски Василије уз саслужење Еп. Лукијана и мноштва свештенства. На опелу се словом опростио и Епископ Василије, који је подсетио присутне на пастирски живот почившег проте Саве у Срему – у Бингули, Ердевику, Голубинцима.

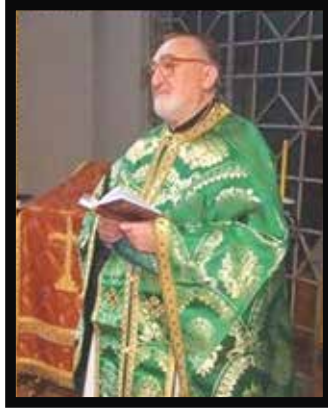
Монах Варнава

**Протојереј-ставрофор
Владимир Марковић
из Темишвара
(1.12.1938–14.1.2017)**
Блажен је пут којим идеш
брате Владимире

Човек проживи многе године живота утврђујући пут који му је подарио Господ, сејући семе јеванђелске љубави којом се душа спасава.

Тако сам и ја, дошавши у ове крајеве и примивши старешинство над

управом манастира Базјаш, и благословом архијереја Епархије темишварске као администратор парохије Радимна, преузео свештеничке обавезе у парохији.

Када сам дошао у парохију, временом сам доста слушао о човеку из овог села, за кога је овај народ са великим поносом говорио да је наш брат Владимир горостас који је својим животом поверење, које му је доделио Господ, оправдао трудом и мудрим одлукама у Духу Светом, борећи се са свим неправдама и притисцима и свиме што је то немирно време носило, када се није знало ко је са Богом а ко против Бога.

Борио се брат Владимир да брод Епархије темишварске сачува и доведе у мирну луку где сија светлост православља, светлост спасења где се данас слободно служи, и слава слави, где српски народ има и своју цркву и своју епархију која има и свога архијереја, и која припада својој матици Српској Цркви.

Све је то велико и апостолско дело нашег брата Владимира који није жалио труда, већ је несебичним радом умножавао талант који му је дао Господ.

И зато сада радосно може да каже – добру борбу водих, трку истрчах и сад идем да примим венац правде. Браћо и сестре и ви драга родбино, поносите се са њиме као што сам и ја веома радостан и поносан што ме је Господ удостојио да упознам светог човека и сазнам за његова света дела, и да саслужујем са њиме у Светој Литургији.

Да, велика је част познавати те у земном животу брата Владимире и бити пријатељ са тобом, и зато је

блажен пут којим идеш јер те горе чека велики Архијереј и Господ наш Исус Христос да ти додели венац правде. Амин!

Свешћеник Верољуб Гвозденовић,
парох села Радимна у Румунији

Слика Сретена Богдановића са матуре

**Протојереј Сретен
Богдановић (1912–1986)**

Прошло је тридесет година од упокојења протојереја Сретена Богдановића, пароха футошког (Чепин 14. мај 1912 – Футог 13. јануар 1986), сина Јурише Богдановића и Босилке.

Богословију је завршио 1935. у Сремским Карловцима. Дипломирао је на Богословском факултету у Београду 1952. г. Рукоположен је за ђакона 17, а за презвитера 18. маја 1936. и постављен за пароха у Врднику. По завршетку рата добио је парохију у Футогу.

Године 1949. од социјалистичке власти био је оптужен „за сарадњу са непријатељем и за распиривање националне мржње“ за време и после рата, те је провео шест месеци у истражном затвору у Новом Саду. Говорио је руски и немачки, а служио се француским и бугарским језиком. Био је редован члан Матице српске од 1949, а 1956. са Матицом је склопио уговор о прикупљању грађе за места Футог, Ветерник и Челарево, но под притиском комунистичких власти, уговор је раскинут. Сву обимну историјску грађу прота је оставио Рукописном одељењу Матице српске на чување. Преминуо је у Футогу, 13. јануара 1986. г. Сахрањен је на православном гробљу тога села.

Протојереј-ставрофор Мирко Тишма

Ручно и ел. звоњење – источно

У Руса, Грка и светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина

Свеже: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звоно 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљми (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)... Белошевац (2), Медвеђа зв. 2 и час., Азања (зв. 4) и час., Витовница (2)...

Часовници – Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника;
– Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време.

скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

Веб-сајт: zelmir.atspace.com; szeljko7@gmail.com;
065/920 5 851; 064/20 80 145

НАРУЏБЕНИЦА		Шифра претплате (попуњава служба претплате)		Претплаћујем се на следеће часописе (означите жељени часопис и начин претплате)	
Име и презиме наручиоца:			ПТТ број и град:		
Адреса:			Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата			Начин слања (важи за иностранство)	
	Србија	Иностранство			
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£		Обичном поштом	
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£		Авионом	
Православни мисионар	500 динара	20€		Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе		Авионом	
Теолошки погледи	900 динара	20€		Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе		Авионом	
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе		Обичном поштом	
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе		Авионом	
Светосавско звонце	690 динара	25€		Обичном поштом	
		30€ за Европу или 40€ ван Европе		Авионом	
Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија					